Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 30 Montgomery St.
Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237
(201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюз (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250

РІК LXXXVIII Ч. 119. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 27-го ЧЕРВНЯ 1981 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, JUNE 27, 1981 No. 119. VOL LXXXVIII

ВІДБУВСЯ З'ЇЗД ОБ'ЄДНАННЯ УКПП

Оттава, Онт. (І.Т.) — Крайовий З'їзд Об'єднання Українських Канадських Професіоналістів і Підприємців, який відбувається кожних два роки, відбувся тим разом в готелі „Скайлайн", тут, у днях від 15-го до 18-го травня. По звітах уступаючої Крайової Управи, дискусії і різних доповідях вибрано нову Крайову Управу з-поміж членів філій провінції Онтаріо: Ст. Кетеринс, Гамільтон, Кіченер-Ватерло і Лондон. Отже Крайова Управа перенесла свій осідок з Едмонтону до провінції Онтаріо.

Темою З'їзду була „Національна єдність" у 1980-их роках", на що вказує одна з прийнятих резолюцій:

„Хоч українці в Канаді мають різні погляди на нову конституцію Канади, то члени Об'єднання УКПП беруть участь у таких дискусіях, щоб сприяти принципові збереження і підвищення багатокультурности в Канаді і права та свобідної волі кожної особи утримувати і розвивати її мовну і культурну спадщину та громадянські права".

Інші постанови закликають нову Управу підтримувати працю Комітету Українців Канади, Канадську Фундацію Українських Студій і змагання українського народу в обороні людських прав і національної незалежности.

Промовцями на З'їзді були: головний повірений провінції Саскачеван Рой Романов, міністер споживчих справ провінції Алберта Юліян Косяк, і міністер рільництва Федерального Уряду Євген Вілян.

Склад нової Крайової Управи: почесний голова В.С. Тарнопольський, колишній голова Л.Ґ. Декоре, голова Іван Тутецький, заступник голови Б.Максимець, касир Володимир Пилипчук (Івана Непрілий), писар Орест Гарас, представники до КУК д-р Орест Рудзік і Петро Монастирський, референт зв'язку Морріс Босий, комітет видавництв: Михайло Ваврищин — голова, члени — Мирослава Пастир і Юрій Дуравець. Провінційні заступники голови Управи: Петро Шостак — Британська Колюмбія, Андрій Семотюк — Алберта, Кен Василишин — Саскачеван, Михайло В. Савка — Манітоба, Еміліян Баран — Онтаріо, Володимир Колянич — Квебек, Ольга Вілліямс — Приморські провінції.

Директори Об'єднання УКПП: д-р Франк Мартинюк — Гамілтон, д-р Б. Карп'як — Кіченер, А. Котелко — Ошава, Л. Бобик — Торонто, Юрій Шимко — Торонто, Н. Василько — Лодон.

„Пісня — моє життя," — сказав Є. Титла

Євген і Богданна Титли

Джерзі Ситі, Н. Дж. (т. к.). — У середу, 17-го вересня цього року, співак-тенор Євген Титла у супроводі своєї дружини Богданни відвідав приміщення Українського Народного Союзу і видавництва „Свободи" і в розмові з редакторами розповів про вихід його платівки.

На запитання, як у нього зародилася думка наспівати платівку, Є. Титла відповів, що на це склалося багато чинників, а серед них і заохочування як з боку особистих приятелів, так і приятелів із хору „Думка", де він співає ось уже 26 років, спочатку як хорист у чоловічому хорі, а згодом — соліст у мішаному хорі „Думки". „Особливо ж заохочував мене мій перший вчитель співу Едвард Камінський, від якого, до речі, я дістав оригінальні примірники нот композитора Андрія Гнатишина", — оповів співак.

Підготовлення до випуску платівки почалося ще два роки тому. Старанно підібрано твори українських композиторів, отих старших „дорогих нашому серцю". — „Нас, українців на поселеннях, заводнюють піснями з України, яких ніхто тут не перевіряє і якими легкодушно захоплюється наша молодь, занедбуючи твори старих українських композиторів, твори яких здебільшого заборонені, або просто не співаються і в Україні", — з жалем сказав Титла.

На платівці наспівано п'ять пісень композитора А. Гнатишина: ще неспівані пісні „Сон" і „Гей, дівчата, де йдете?", та „Богородице Діво"", „Мамо моя" і „Жита"; „Думка" муз. Я. Степового; „Минули літа молодії", „Засумуй, трембіто" муз. Остапа Нижанківського; „Бабине літо" муз. Дениса Січинського; „Як я був молодим" муз. д-ра Ярослава Лопатинського і „Не дивися на місяць весною" муз. Миколи Лисенка. До всіх пісень акомпанює відома зі своїх індивідуальних виступів в Европі та ЗСА піяністка проф. Євгенія Палій, „яка вклала багато невтомної праці в підбирання і вивченні мого репертуару", — з вдячністю додав Є. Титла. До двох пісень долучився до фортепіяну і акомпаньямент скрипаля Семена Ронькова. Обгортка помистецьки виконана братами співака Богданом і Маркіяном. Послужився своїми порадами та працею і Марко Сидоряк, а проф. Наталія Холодна зробила свій вклад — оформленням і коректою текстів пісень. Допоміжною були цінні поради при виданні платівки Олексія Кузишина. „Як бачите, стільком доброзичливим і охочим допомогти людям я завдячую вихід у світ моєї платівки та, — усміхнувся співак, поглянувши на свою дружину, — таки не добився б я успіху, якби не допомога дружини та її подиву гідна витривалість".

Платівку „Євген Титла — тенор" можна набути в українській крамниці „Арка" в Ню Йорку.

ПРЕЗИДЕНТ РЕҐЕН розпочав кампанію поїздок по Америці, щоб дістати підтримку своїй економічній програмі. В Лос Анджелесі він звинуватив демократів з Палати Репрезентантів, що вони намагаються „саботувати" зменшення податків для всіх громадян ЗСА та зрізання коштів витрат Уряду.

Проф. Р. А. Конквест погодився писати монографію про голод в Україні

Проф. Роберт Конквест

Кеймбрідж, Масс (ФКУ — УНІГУ). — У 1983 році мине п'ятдесять років від однієї з найбільших трагедій українського народу: штучного голоду, яким Москва вирішила зломити опір українського населення проти чужої окупації. Хоч число українських жертв дорівнює голокостові жидівського народу, всетаки у свідомості культурного світу ця страшна трагедія України ще не зайняла належного місця, тому Головна Екзекутива Фонду Катедр Українознавства вирішила розпочати акцію в потрібному напрямі.

Після деяких підготовчих пошуків і зібрання початкового фонду та згоди Головного Екзекутивного Комітету Українського Народного Союзу співпрацювати й фінансово підтримати запланований проєкт, передано дирекції Українського Наукового Інституту Гарвардського Університету пропозицію перейняти опрацювання монографії про голод на Україні англійською мовою на дійсно науковому рівні. Дана праця була б призначена для чужинного світу, зокрема для тих, що кермують громадською думкою і політикою.

Розуміючи важливість і потребу такої акції, дирекція УНІГУ погодилася перейняти на себе це відповідальне завдання. Відразу було створено спеціяльний Комітет для підшукання авторитетного автора. Цей Комітет очолив проф. Адам Улам, гарвардський знавець періоду Сталіна і його біограф. Після докладного вивчення справи Комітет запропонував 28-го квітня 1981 року кандидатуру найкращого знавця сталінського терору, британського вченого Роберта А. Конквеста. Дирекція Інституту доручила проф. А. Уламові відразу пов'язатися з проф. Р. А. Конквестом у цій справі, й кілька днів пізніше дістала згоду професора перейняти на себе написання праці про голод.

Роберт А. Конквест, вихованець Оксфорду, нале-

(Продовження на ст. 5)

Меморандум уряду УНР Куртові Вальдгаймові

Філядельфія (УІБ) — У зв'язку з відвідинами д-ра Курта Вальдгайма, генерального секретаря ОН, у Києві в днях від 6-7-го травня 1981 року, вислано йому від уряду УНР в екзилі пояснювальний меморандум із основним ствердженням, що теперішній уряд УССР не репрезентує волі українського народу й що він є тільки знаряддям поневолювача—совєтської Росії, так як це діється у Білорусії, Литві, Латвії, Естонії, Чехо-Словаччині, Мадярщині й інших країнах.

„Без свободи України й суверенности інших східньоевропейських народів, що борються проти совєтсько-російського імперіялізму не може бути миру в світі", — кінчається меморандум Уряду УНР, датований 15-го червня 1981 року та підписаний головою уряду д-ром Ярославом Рудницьким.

У ЛИПНІ ВІДБУДУТЬСЯ ВИБОРИ НОВОГО ПРЕЗИДЕНТА В ІРАНІ

Теґран, Іран. — Колективна президентура Ірану, яка перебрала функції президента після усунення Абольгассана Бані-Садра, вирішила, що вибори нового президента Ірану відбудуться 24-го липня цього року. Кандидатом на президента, мабуть, буде хтось із ісламських фанатиків, найбільш правдоподібно теперішній прем'єр Махоммед Алі Раджай.

Колективна президентура — аятолла Мохаммед Бегешті, головний суддя і голова Ісламської республіканської партії, Мохаммед Алі Раджай, прем'єр, і Голятолісям Рафсанджані, предсідник парляменту — перебрала функції президента не на підставі закону, бо такого немає, а тільки в силу персонального договорення між ними і аятоллею Хомейні. Офіційний комунікат у радіо подав до відома, що з волі цієї трійки функції президента фактично виконуватиме прем'єр Раджай. Він також передбачений його колегами на кандидата в президентських виборах. Кандидатів більше, мабуть, не буде, бо немає охочих голоситися на той пост. Колишній міністер закордонних справ і кандидат на президента в попередніх виборах Садеґ Ґотбзадеґ запитаний, чи буде кандидувати, відповів рішуче, що „навіть не збирається думати про це". У випадку проголошення кандидатури теперішнього прем'єра Раджая на президента уряд прем'єра перебере його товариш Бегзад Набаві, який тепер є міністром „екзекутивних справ" у кабінеті.

Вміжчасі ісламські крайні елементи почали приспішено консолідувати свою владу. Вони назначили архітекта Міра Гуссейна Муссаві на міністра закордонних справ, що перед тим з успіхом бльокував Бані-Садр, мотивуючи це комплектною некомпетентністю кандидата. Так само в пляні є впровадити до кабінету міністрів інших крайніх ісламських політиків. Впарі з тим, як уже наголошувано від декількох днів, привладні ісламські чинники загострили режим терору. На теперішньому етапі терор звернений проти двох елементів: прихильників і співробітників колишнього президента Бані-Садра, яких розстрілюють без суду, або після короткої процедури перед муллою, який виступає в характері судді, та проти членів релігійної секти Багай. Дотепер розстріляно принаймні 36 співробітників Бані-Садра й невідоме число вірних членів секти Багай.

БРИТАНСЬКИЙ УРЯД ВНІС ДО парляменту законопроєкт, який, якщо буде схвалений, унеможливить кандидування до парляменту особам у тюрмі, або таким, які засуджені на більше як рік тюрми. Британські закони й звичаї є під тим оглядом дуже ліберальні. Не лише майже кожний може кандидувати, але й після вибрання дістає привілей парляментарної недоторканости, яка береже його перед арештом, ревізією тощо. Члени ІРА — Ірляндської Республіканської армії — використовують цей факт і з тюрми, де вони перебувають на довгих вироках за різні вчинки зголошують свої кандидатури. В деяких випадках їх навіть обрано. А один з таких обраних Роберт Сандс недовго після вибрання до парляменту помер у тюрмі під час голодівки. З цього постало цілий ряд клопотів і законних контроверсій. Щоб, власне, не допустити до того уряд вніс відповідний законопроєкт.

КОЛИШНІЙ ГЕРОЙ визвольних воєн Ізраїля, відтак міністер оборони, а на кінець міністер закордонних справ Ізраїля Моше Даян заявив, що Ізраїль має усі потрібні технічні й матеріяльні засоби для побудови атомової бомби й у потребі в дуже короткому часі її сконструює. „Ми не маємо тепер атомової бомби, але ми маємо всі можливості її в короткому часі побудувати".

ПРЕЗИДЕНТ РЕҐЕН ПЕРЕМІГ У ПАЛАТІ РЕПРЕЗЕНТАНТІВ

Вашінгтон. — У Палаті Репрезентантів, яка має значну демократичну більшість, у четвер, 25-го червня, відбулося голосування в справі бюджетових скорочень запропонованих президентом Реґеном. Голосування, не зважаючи на завзятий спротив проводу демократичної фракції, дало Президентові блискучу перемогу. 29 демократів підтримали проєкти Президента, чим перерішили в основному прийняття його бюджетових проєктів. Сенат прийняв подібні рішення вже раніше.

Голосування це матиме далекойдучі наслідки в Конгресі. Воно може стати підставою для створення двопартійної більшости, не зважаючи на намагання демократичного проводу не допустити до цього. Завдяки цьому голосуванню сесія Палати Репрезентантів буде значно облегченою, бюджетові проєкти будуть трактовані як цілість і їх прийматимуть юнктім, не роздрібнюючись на детальні позиції, як це пронували демократичні лідери.

Демократичний провід фракції в Палаті Репрезентантів вирішив був використати неприсутність Президента, який саме тепер відбуває поїздку з виступами в західніх стейтах. Одначе Президент і його співробітники вже від декількох днів робили напружені заходи, щоб переконати потрібне число впливових демократів до підтримки проєкту Президента. Коли прийшло до голосування виявилося, що аргументи Президента і його співробітників мали більший вплив серед демократичних конґресменів, як вказівки їхніх партійних лідерів. Предсідник Палати Репрезентантів демократ Томас О. Ніл, розчарований вислідом голосування й несподіваною великою поразкою, безрадно заявив: Президент попрацював добре. Він не жалував телефонів".

Президент Реґен, якого вістка про перемогу в Палаті Репрезентантів осягнула в Лос Анджелесі висловив величезне вдоволення з цього приводу й заявив, що це дає надію на створення тривалої двопартійної коаліції.

В Америці

ЗАКОН ПРО ОСВІТУ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ, який платить університетські й інші освітні оплати й видатки для ветеранів різних воєн, звичайно вже не діє для даного ветерана, якщо минає десять років, що ветеран вибув з активної служби. Але тепер цей закон продовжено, якщо даний ветеран був хворий, був у шпиталі загальному чи психіятричному. Такий GI дістає продовження можливостей студій.

ІЗ ЗАКІНЧЕННЯМ ШКІЛЬНОГО РОКУ багато ґрадуантів середніх шкіл продовжують міркувати про стипендії й кар'єри. Для них Американський Леґіон видав популярно написаний порадник-книжка „Need a Lift?". Цей „Handbook" коштує лише одного доляра, але дає багато цінних вказівок, що, де, як і скільки. Дістати книжку можна, пишучи на адресу: „Need a Lift?" P.O.Box 1055, Indianapolis, Ind. 46206.

У ДЕТРОЙТІ, де посадник міста намагається якось боротися з дефіцитом у цьому біжучому році, що досягає 119,6 мільйона долярів, зроблено перший крок у цьому напрямі: виборці ухвалили збільшення міського податку на один відсоток, що має значно допомогти вирівняти бюджет. Податкові підлягатимуть і мешканці Детройту і ті, що доїжджають сюди на працю.

ФЕДЕРАЛЬНЕ БЮРО ІНВЕСТИҐАЦІЇ, славнозвісне Еф-Бі-Ай, відтягнуло дванадцять своїх спеціяльних аґентів, які працювали в Атланті, Джорджія, для виявлення вбивці чи вбивць аж 28 чорних молодих людей і дітей, які були замордовані протягом останніх 23-ох місяців. Заступник Генерального прокуратора ЗСА Рудолф Ґвіліані, коли його запитали, чи це відкликання пов'язане з нещодавним арештом чорного Вейна Б. Вілліямса, запідозреного в кільканадцяти вбивствах, а оскарженого в одному вбивстві, триманого тепер без кавції, 23-річного „скавта талантів", що сам себе затруднює, сказав, що „самозрозуміло, що арешт відіграв ролю, і це один фактор. Все ще відбуватиметься інвестиґаційна праця, але не так інтенсивно, як досі". ФБІ зі свого боку сказало, що воно допомагатиме завжди, якщо це буде конечним, і пошле стільки аґентів туди, скільки потрібно.

У світі

В ПЕКІНІ відбувається важлива конференція ЦК КПК. Конференція та підготовувана вже від довшого часу й має вона вирішити преважливі справи. На першому пляні є справа тлумачення ролі й впливу колишнього лідера Мао Дзедуна на життя в Китаї та критична постава до його писань. Після „культу Мао", який мав місце під кінець його життя, незадовго після його смерти прийшов протилежний напрямок: стягнення Мао з п'єдесталу і концентрація на його помилках та недоліках. Остаточно перемагає раціональна посередня лінія, яка підкреслює все те велике і тривале, чого доконав Мао, але також не примикає очей на ті великі помилки, як „великий скок уперед", „велика пролетарська культурна революція", що ними він так багато нашкодив Китаєві. Крім цієї справи, є конфліктне питання, що далі робити з теперішнім лідером КПК Гуа Ґуофенґом. Одні хотять його зовсім позбутися, інші пропонують пересунути його на інший, нижчий пост, а невелика група хотіла б його втримати на теперішньому пості. Останнім великим комплексом справ є майбутня програма й пляни розбудови господарського життя Китаю.

ПЕРЕД ДЕРЖАВНИМ СУДОМ в Буенос Айрес, столиці Арґентини, відбувся судовий процес проти дружини покійного президента Хуана Перона, його заступниці на пості президента і виконуючого обов'язки президента після його смерти, під закидом зловживання, чи присвоєння державних фондів. Тим закидом мотивували військовики, які зробили переворот проти неї, її ув'язнення. Йдеться про екзекутивні форми, які мав президент до своєї диспозиції. Ізабелля Перон відбуває кару домашнього арешту за зловживання фондами суспільної опіки й незадовго після відбуття двох третіх тієї кари вона повинна отримати помилування з решти кари і бути цілковито звільненою. В теперішньому процесі у справі президентських фондів суддя повністю звільнив її від кари, не знайшовши ніяких доказів її вини. Ізабелля Перон відбуває свою кару у відпочинковій оселі президентів Арґентини, 20 миль на південь від Буенос Айрес, де перебуває вона в колі своїх приятелів, знайомих і родини, приймає відвідувачів та має на державний кошт відповідну до її ранґи колишнього президента обслугу та охорону.

ВІДБУЛИСЯ ВЕЛИЧАВІ СВЯТКУВАННЯ 70-РІЧЧЯ СТ „УКРАЇНА"

Група колишніх змагунів СТ „Україна" Львів під час бенкету у Філядельфії

Філядельфія, Па. (О.Твардовський). — Коло 2,000 осіб взяли участь у дводенних святкуваннях славного 70-річчя СТ „Україна" Львів, що відбулися тут на власній площі УСО „Тризуб" і авдиторії св. Йосафата в днях 20 і 21-го червня ц.р. . Уже в суботу в передполудневих годинах, не зважаючи на частинно дощову погоду на „Тризубівку" прибуло кілька сотень осіб, головно любителів відбиванки, які приглядалися змаганням цього Ювілейного турніру, в якому взяло участь усіх шість дружин: дві чоловічі і чотири жіночі. Згідно з вислідами змагань у групі чоловіків переможцями вийшли відбиванкарі СТ „Україна" Торонто, в групі жіночій домінували віцечемпіонки УСЦАК, спортовки УСВТ „Ч.Січ" із Нюарку, які перемогли всіх своїх конкуренток, таким чином, здобувши перше місце і Ювілейну плякету. Дальші місця зайняли дружини: УСО „Тризуб" (3:3), СТ „Україна" Торонто (2:4) і СТ „Україна" Монтреаль (2:4).

Ювілейний бенкет

Увечері після закінчення відбиванкового турніру, святкування продовжувалися в авдиторії св. Йосафата, що її в кількості понад 400 осіб заповнили гості, учасники святкувань і представники численних організацій. Ряд гостей прибув не тільки з різних міст і далеких стейтів, але і провінцій Канади та навіть з далекої Австралії. Програму вечора започаткував енерґійний майстер церемонії Роман Швед, який попросив о. мит. М. Харину провести молитву, а пізніше — заслуженого для українського спорту діяча Романа Савчака до офіційного відкриття програми.

У дальшому, господар вечора, відчитавши привіти, представив представників численних організацій почесних гостей та запросив до поодиноких привітальних слів. Представивши гостей за почесним столом, за яким сиділи: дружина колишнього визначного змагуна „Україна" Марія Конашевич, голова УСЦАК Р.Куціль, Марія Харина, о.митр. М. Харина, леґендарний колишній змагун „України" О.Скоцень з дружиною, колишній і теперішній спортовий діяч Р.Савчак, голова УСО „Тризуб" І. Чижович з дружиною, ред. і письменник О.Лисяк з дружиною і дружина майстра церемонії Дзвінка Швед. Відтак господар представляв представників організацій, поміж якими були представники всіх українських спортових Товариств і Централь, усіх Братських Союзів, усіх молодечих організацій, жіночих, хорових, лікарського, комбатантського Кредитівок і майже усіх українців з Філядельфії. Крім цього були редактори і кореспонденти всіх більших пресових органів, керівники радіових та телевізійних українських програм. Про святкування 70-річчя СТ „Україна" в ЗСА, інформував своїх слухачів в Україні український відділ „Голосу Америки".

В часі вечері окремі представники виголошували привіти від своїх організацій, крім цього ряд привітів від багатьох осіб і організацій з різних країн наспів поштою. Одною з найбільш зворушливих точок вечірньої програми було представлення колишніх чільних змагунів СТ „Україна", які прибули на ці святкування. Під час вручення їм червоних рож, присутні повставши з місць нагородили їх бурхливими оплесками. Після довгих

(Продовження на ст. 6)

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.
Subscription: 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00, UNA members 65¢ a month. Change of address — 50¢. Make checks or money orders payable to "Svoboda".
Postmaster: Send address changes to "Svoboda", P.O. Box 346, Jersey City, N.J. 07303.

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, допучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00. Для членів УНСоюзу 65¢ міс. За кожну зміну адреси — 50¢. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Літні ферії: хто їх має і хто не має?

Літні ферії — це час для відпочинку, диктований не так традицією, як самою природою. Людина не всилі працювати, чи пак має дуже обмежені можливості праці серед великої спеки, — людський організм вимагає відпочинку, бо й сильніші за нього механічні машини зуживаються, псуються. Літні ферії мають учні і вчителі шкіл усіх типів — від народних почавши на коледжах і університетах кінчаючи, за вийнятком хіба літніх курсів у деяких високих школах. Літні ферії мають зорганізовані робітники, договори праці яких передбачають такий відпочинковий час. Із державних установ — роз'їздиться на ферії Конґрес, довші ферії має Найвищий Суд, з розпечених асфальтів великих міст втікають люди в гори, чи на море, молодь роз'їздиться до літніх таборів, дехто з молоді користає з можливости сезонового заробітку.

Але є ділянки життя для яких ферії не існують. Промисел і торгівля мусять діяти круглий рік — комунікаційні засоби — залізниці, автобуси й літаки — мають більше запотребування, як в інших порах року — мусить безперервно діяти преса, радіо, телевізія, люди мусять жити і їсти без уваги на пору року й погоду і тому мусять бути відчинені крамниці — особливо з харчами та овочами і яриною. Коли ж говориться про „огірковий сезон", в якому, мовляв, „нічого не діється" і тому газети нудні, то це тільки дуже частинна правда: ціла ділянка міжнародного життя літніх ферій не визнає. Події йдуть, чи радше біжать головокружним темпом, щораз змінюється міжнародна ситуація і для державних мужів, що їх обов'язком є розв'язувати міжнародні проблеми, літніх ферій теж немає. Не спочиває теж коструга, яка скошує життя молодих і старих і створює родинні і народні трагедії. Одні їдуть на літній відпочинок, але й не припиняються моторкади, що везуть на цвинтарі молодих і старих — на вічний спочинок.

І в цьому „огірковому сезоні" 1981 року немає у міжнародному світі відпочинку. Подорож американського державного секретаря Александра Гейґа до Пекіну зактуалізувала проблему „осі" Вашінґтон-Пекін-Токіо, як найпевнішої захорони проти совєтського аґресивного імперіялізму. Читаємо, що Гейґ намагається переконати в'єтнамських комуністів, щоб вони вихопилися з-під „протекції" Совєтського Союзу і відкликали свої війська із сусідньої Камбоджи в заміну за американську господарську допомогу. Американський уряд обіцяв теж доставити зброю Пакістанові задля противаги совєтській армії, стаціонованій в окупованому нею Афганістані. Але війна між Іраком і Іраном продовжується. Продовжується теж заколот, чи пак хаос в Ірані, де тепер пішла нагінка проти власного президента Бані-Садра, за його буцімто надто поміркованy поставу, несприйнятливу для фанатичних тоталітаристів з табору аятолли Хомейні.

Збомбардування Ізраїлем атомового реактора в Іраку, з використанням для цієї військової операції отриманих від Америки бомбардувальників — довело до засідання Ради Безпеки Об'єднаних Націй, на якому всі 15 членів, включно з Америкою, натаврували той рейд Ізраїля. Це викликало крик обурення в Ізраїлі та серед усіх жидівських громад у світі, що ось ЗСА ніби „зрадили" Ізраїль і солідаризуються з арабським світом, але ті жидівські крикуни промовчують, що це була заслуга американської амбасадорки в ОН, Джейн Кіркпатрік, що в резолюції Ради Безпеки ОН не сказано нічого про будь-які санкції проти Ізраїля, а „рекомендація" Ізраїлеві заплатити відшкодування Іракові стилізоване так, що автори резолюції знали згори, що це пуста фраза. На Близькому Сході американський амбасадор Габіб зазнав невдачі в переговорах з Ізраїлем та Іраком щодо ракет Іраку в Ливані. У Польщі далі клекотить проти комуністичного режиму і Москва продовжує шантажувати тамошніх комуністичних ватажків. І в Північній Ірляндії продовжується громадянська війна...

Отож немає літніх вакацій для широкого світу і міжнародна ситуація далі напружена, тривожна. І ситуація в Україні далі страхітлива і продовжується заколот в українській вільній громаді. Спека не діє прохолоджуючо для фанатиків у всьому світі, тому й говорити про „огірковий сезон" у політиці — це вилиняла неактуальна фраза.

В МІСЯЦЯХ від червня до листопада по Америці гуляють гураґани, але найбільше таких бур стається в серпні, вересні й жовтні. І так в останньому 25-річчі 33 гураґани вдарили на 48 Нижніх стейтів, де жертви становили 1,300 осіб, а власности було зруйновано на більйони долярів. В забезпеченевих компаніях, звичайно, можна дістати вказівки, як охоронити себе і своє добро від гураґану, або принаймні зменшити шкоди, ним нанесені.

Роман Рахманний

ПРО СУСІДІВ УКРАЇНИ БЕЗ ІЛЮЗІЙ

Одні вдумливі люди кажуть, що історія вчить життєвої мудрости. Інші спостерігачі минулого й сучасного твердять, що ані окремі люди, ані народи чи держави ніколи нічого путнього не засвоюють з власної та чужої історії...

Поки це питання дебатується, огляньмося назад у наше українське минуле — на події влітку 1941 року, а точніше сказавши у липні сорок років тому. Це чудова лекція практичної національної політики для всіх тих з-поміж нас, хто на міжнародні стосунки споглядає без ілюзій.

Волохи, волохи!

Як відомо, 30-го червня 1941 року революційна ОУН шляхом своєрідного державного перевороту — „ку д'ета" — зформувала і проголосила самостійницький уряд української держави у тимчасовій столиці — Львові. Не зважаючи на спірний характер того державницького акту в тогочасному українському суспільстві, правління Німеччини та її союзників потрактували той акт серйозно і з неприхованим затривоженням.

Виконавці диктаторських рішень Гітлера щодо „завойованих просторів Східньої Европи" негайно силкувалися вимусити відкликання того проголошення ще одного вияву державницької волі на території України. Вся честь тим керівникам революційної ОУН, які не підкорилися великодержавному теророві, ані поступилися йому в ім'я будь-якого гнилого компромісу, що часто зветься „реальною політикою".

Тим часом наші сусіди — нащадки молдаванів і волохів — через свого посланника у Берліні продемонстрували заново свою традиційну ворожість до самої ідеї відновлення української самостійної держави, а зокрема в її соборницькому виді. Нагадаймо: Румунія перша вчинила збройну аґресію супроти Західньо-української Народної Республіки в листопаді 1918 року та окупувала Буковину з Чернівцями.

Цим разом 24-го липня 1941 року, румунський посланник від імени диктаторського режиму ген. Антонеску, вимагав, щоб берлінська влада з'ясувала свої пляни щого майбутнього виду самостійної української держави. Рауль Босси (Лавро Босий???) переказав гітлерівському урядові „рішуче прагнення румунського уряду", щоб відновлена українська держава „не була надто велика". Чому?.. Бо Україна із сорокамільйоновим населенням виконувала б „надто великий тиск на Румунію та на інші европейські країни..."

Посланник Р. Босси зокрема підкреслив вимогу Букарешту, щоб у відновлену українську державу не включати „колишньої Великої Галичини", бо, мовляв, інакше Румунія не мала б безпосереднього зв'язку з Великонімеччиною.

Традиційна політика

У цьому офіційному демарші румунського уряду від 24-го липня 1941 року унаочнилися три аспекти. Поперше, румунський уряд зовсім не знав справжніх плянів Гітлера щодо майбутности Східньої Европи і тому, міркуючи логічно й реалістично, вважав можливість відновлення самостійної української держави практичною розв'язкою проблеми національностей у тому районі світу. Подруге, Букарешт не знав, чи і з якою українською націоналістичною групою Берлін готов співпрацювати у тому питанні. Ця неознайомленість румунських державних керівників з українсько-німецькими стосунками допомогла деяким членам Похідних Груп тимчасово уникнути ув'язнення чи навіть розстрілу тоді, коли вони знайшлися в обсягу діяння румунської армії.

Однак найважливішим аспектом цього дипломатичного демаршу румунського уряду з липня 1941 року треба вважати традиційність румунської ворожої політики супроти України та українського народу. Букарешт виразно виступив проти самої концепції „Великої Галичини", себто проти відновлення Галицько-Волинського Королівства, частиною якого була б також Буковина. Румунські державні діячі й дипломати тривожилися можливістю, що Берлін у своїх плянах „перебудови Східньої Европи" піде по лінії державно-юридичного принципу та визнає леґітимність української держави в її виді та обсягові з 1340 року. Адже румуни прекрасно знали, що австрійські володарі прийняли були до свого титулування ще й титул „короля Галицько-Волинського Королівства". Таким чином вони санкціонували своє незаконне присвоєння західньо-українських земель, що їх раніше незаконно завоювали польські аґресори. Цю законність можна було привернути 1941 року встановленням суверенної української влади на вільних від Росії землях України.

Сусіди всі однакові

Німецька відповідь на румунські запитання була заспокоююча, але загальникова. Зв'язковий дипломат Політичного Відділу Верман заявив, що „покищо" Україна являє собою частину оперативного простору німецьких збройних сил і „напевно ще тривалий час залишиться під військовою та опісля цивільною (німецькою) адміністрацією".

Звичайно, після такої відповіді румуни не були мудріші, як перед тією відповіддю. Тому Букарешт напевно був приємно заскоче-

(Закінчення на стор. 5)

З НАШИХ БУДНІВ

ПЕРЕДВАКАЦІЙНЕ

Правду сказавши, в мене були всі вигляди культурно віддихнути ще перед вакаціями: чи то на Союзівці, під час нарад друзів-сеньйорів Українського Народного Союзу, чи на Мохівці" в літній резиденції.. моїх добрих сусідів з Бібрецького повіту. До того ж, добрий дух та й опікун самітніх бурлак, в роді підписаного, пані Оля Кобзяр, запросила мене до „Ксені" ще на Великодні свята. Лелію у серці надію, що це запрошення буде вальорне і на 4-го липня, в день офіціяльного відкриття вакаційного сезону і традиційної виставки картин славного детройтського Козацтва...

Але ж виникли поважні перешкоди, що затримали нашого брата на долині міста Ню Йорку: перешкода „намбер ван", це весілля в моїх гарних приятелів, Марійки і Славка Вижницьких що видавали заміж свою красну доню, Любку, за визначного учня Українського Музичного Інституту, Олеся Фурду. Вінчання молодят було тим оригінальне, що воно не відбулося у церкві, а в школі св. Юра, при масовій участи молоді середнього і старшого громадянства.

Щоб не ширилось, як то кажуть, баламутство, тут зразу йде пояснення, що це не була реґулярна весільна імпреза, з наступаючим по ній розводом, лише драматизований показ українського народного весілля, за давніх-давніх часів, „коли ще баба дівкою була" — як казали в Старім Краю.

Монтаж цього лицедійства дбайливо опрацювала пані Люба Волинець, на підставі етнографічних записів, музичне оформлення з любов'ю виконав д-р Ігор Соневицький, танці бравурно вивела пані Дарця Генза, а до сценічного оформлення запрягли, як звичайно, інж. Тараса Гірняка.

Даючи високу оцінку зусиллям згаданих діячів культури, хочеться підкреслити в цьому місці небувалий подвиг студентів і студенток Академії і школи св. Юра, що вивчили перфектно довгенькі, нівроку, тексти весільного дійства, від сватання до покривання молодої і гарною українською мовою передали їх зі сцени слухачам і глядачам.

Воно то правда, що сеньйор українських книгарів і бджолярів, п. Мирон Сурмач, що сидів поруч мене, висловив своє затривоження, щоб тригодинна презентація народних звичаїв-обичаїв не відстрашила нашої молоді від весіль в українському стилі.

Це мені пригадало ще одного критика довгих весільних церемоній, незабутнього Стецька з комедії „Сватання на Гончарівці", що висловився на цю тему знаною усім реплікою: „А цур тому сватанню, яке ж воно довге!"

Але виникла ще одна перешкода, що затримала мене в місті, цим разом уже не весілля, а — ювілей! Усі хіба читали об'яву в „Свободі", що власники книгарні „Арка" в Ню Йорку, Ярослав Пастушенко і Роман Поритко, відзначають у цьому році 30-річчя свого щасливого й довготривалого партнерства... А втаємничені особи підшепнули мені що з цієї оказії буде „велика ложка", а для таких інвалідів, як ваш малий фейлетоніст — велика маслянка!.. Отже, прийшлося чекати на цю ювілейну оказію, бо такі тридцятиліття зрідка вже трапляються в наші часи не то в бизнесовому, але й подружньому житті... На многії літа Партнерам 1981-го року!

Ікер

Богдан Цимбалістий

Один чи два Українські Музеї у Ню Йорку?

Яків Гніздовський у своїй статті „Український Інститут Америки — можливості музею" („Свобода" в числах 99 і 100 з 28 і 29-го травня ц.р.) запропонував створення українського музею в Українському Інституті Америки. Осіб, що цікавляться збереженням вартісних об'єктів української культури і показу їх світові і від кількадесяти років працюють у цій ділянці, здивувало, що автор поминув мовчанкою майже п'ятирічне існування Українського Музею у Ню Йорку та його дотеперішню дуже успішну роботу. Він згадав УМ тільки припадково, як доказ, що наше громадянство піддержує установи, до яких має довір'я.

Я. Гніздовський добре знає Український Музей. Нещодавно цей музей замовив у нього дереворіз „Папороть" для своїх меценатів. Він сам часто заходить до музею, бо його дереворізи продають у музейній крамничці. Він, мабуть, пригадує собі відозву Управи УМ з 1979 року, якою вона закликала українське громадянство допомогти розбудувати повний, репрезентативний музей української культури з вже існуючим етнографічним, історичним і образотворчим відділами. В статтях друкованих на сторінці УМ в „Свободі" часто згадується про ці пляни і заходи. Про це були також статті в „Сучасності". До речі, УМ має вже картини деяких українських видатних мистців, кілька осіб мають намір передати свої колекції, знаючи як запопадливо, уважно й професійно вони будуть збережені і використані в цьому музеї. УМ вже почав збірку фотографічної документації життя українських переселенців, зокрема з піонерського періоду. Недавно архів Авраменка передано до цього музею.

На диво, Я. Гніздовський промовчує існування цього музею, поставленого вже на доброму професійному рівні, з кімнатами, де освічування, температура і вологість є контрольовані (саме це, чого він вимагає від майбутнього, пропонованого музею), з досвідченим персоналом, доброю репутацією серед американських музейних кіл, завдяки якій дістає дотації від федерального, стейтового урядів і приватних фундацій. Про цей музей пише американська преса, його програми були кількакратно на телевізії. Це все Я. Гніздовський промовчує і пропонує творити новий музей, тобто починати все наново.

Чи маємо тут до діла з типовою українською слабістю-починати історію наново, від себе самих, замість будувати на існуючих фундаментах і досвіді попередників, роздрібнювати наші зусилля і може типовим нашим „сам собі пан"-ством? Тому маємо два університети поза Україною, дві наукові інституції, три молодечі організації, дві чи три школи українознавства в тій самій місцевості, в якій є ледве півтора учителя, щоб забезпечити якесь навчання, дві центральні громадські централі і т.п.

Коли завершено успішно першу фазу розбудови Українського Наукового Центру при Гарварді, відразу появилися пропозиції творити катедри українознавства в різних американських університетах, українськими фондами, не дивлячись на фінансові спроможності української громади і на доцільність. Маємо Український Музей, який завдяки піддержці громади, зокрема Союзу Українок Америки, успішно діє і ось, мов за якимсь ритуалом появляються статті з пропозиціями творити в Ню Йорку ще один музей або творити десятки музеїв у різних містах, де живуть українці. Автор цієї останньої пропозиції Еміліян Басюк (стаття „За підтримку Українських музеїв", „Свобода", ч. 106 з 6-го червня), мабуть, уявляє собі, що вистачить зібрати кілька вишивок, чи народних одягів кілька старих книжок, скласти їх в одній чи кількох кімнатах і вже є музей. Таких музеїв маємо вже з десяток у ЗСА. В деяких експонати так занедбані, присипані порохом, що годі говорити про якесь зберігання їх на майбутнє. Автор мабуть не усвідомив собі, скільки труду, фаховости, часу і грошей потрібно, щоб зібрати об'єкти описати як слід, відчистити, простудіювати, щоб увести у відповідні каталоги, доповнювати збірку тим, чого бракує, а не тим, що припадково хтось принесе і подарує, забезпечити контролю атмосферичних умов у виставовій залі і шафах тощо. Не будучи, мабуть, у Ню Йорку він доходить до дивного висновку, що УМ у Ню Йорку став найсильніший своїм розголосом, тому, що він наймолодший (?). Логіка підказує, що діється якраз навпаки, чим старша інституція тим краща її репутація. Федеральний уряд не допомагає установам щойно після трьох років їх існування, знаючи що молодість інституції-це ніяка ґарантія її якости і вартости і тим самим розголосу. Федеральний і стейтовий уряди та приватні фундації не дають допомоги Музеєві в Ню Йорку (цього року — 30 тисяч дол.), тому що він молодий, але тому що він проявляє діяльність, яку вони вважають вартою підтримки.

(Закінчення на стор. 5)

Олег Лисяк

„Україна — гаразд!"

Важко щонебудь додати до слів моїх передбесідників, тому силою факту моє слово буде коротке, що ви напевно приймете з полегшою і радістю.

Коли почався „рух" у Філядельфії у зв'язку з відзначуванням 70-річчя СТ „Україна" — Львів, запитав мене один мій приятель: „Чому ви робите рух по цілім світі з тою „Україною? Чому якраз „Україна" — Львів, клюб який вже не існує? А де всі наші інші, також заслужені і також вже неіснуючі товариства: „Сян „Дністер", „Поділля", „Довбуш", „Ватра", „Пролом"? Чому ви чіпилися якраз „України" — Львів?

Відповідь проста: Спортове товариство „Україна" — Львів, не зважаючи на те що воно покищо у Львові не існує, все таки заслуговує на нашу особливу увагу, хоча воно не було першим тіловиховним товариством, хоч існували вже передтим у нас спортові товариства в Києві й Одесі на східніх землях, хоч мали ми вже передтим наші „Соколи", „Січі" в Галичині і хоч у світі є багато спортових клюбів, які постали багато раніше і далі вони існують. А СТ „Україна" постала лише 70 років тому і 37 років тому московський окупант його покищо ліквідував.

Сімдесят років тому, коли назва нашої батьківщини, стародавня назва Україна, почала щойно наново здобувати собі у світі політичне право громадянства, коли австрійсько-польська окупаційна влада наших західніх земель заперечувала цю назву, коли молоді українські студенти боролися за свої права, коли в цій боротьбі з польськими студентами в 1910 році, рік перед заснуванням СТ „Ук-

(Закінчення на стор. 5)

Іван Я. Хамуляк

У СТРЕМЛІННІ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО СУЦІЛЛЯ

Збереження української національної субстанції і у фізичному і духовому розумінні має всеобіймаючий характер. Українська людина, яка живе в Україні, або яку доля кинула у далекі сибірські тайґи, чи занесла до московських палат, або евентуально вона опинилася серед нюйоркських хмародерів, є частиною того комплексу, що творить українську національну субстанцію. Правдиві українські патріоти намагаються, щоб цю субстанцію зберігати і поширювати, зокрема тими нашими елементами, що біологічно і духово є нам найближчі, є наші. Бо шукати приятелів між різними іншими національностями, а переочувати між собою наших найближчих, це прямо несумісне з ніяким поняттям правдивого патріотизму. І лемко, який родився коло Криниці, який уже назвав себе українцем, і його сусід по другому боці Карпат, який ще не може привикнути до тієї назви, мусять пробувати „бесідувати" такою мовою, щоб себе могли зрозуміти,-почали уважати рідними братами і то незалежно від цього — чи то на карпатських полонинах, чи може в нюйоркських хмародерах, як американці першого, другого чи і дальшого покоління. Важливо, щоб в їхньому серці те почуття рідности, братньої любови було живим, вічнопалаючим. А спільними зусиллями ми можемо себе утривалити, як поважна, респектована довкіллям громада, етнічна одиниця. Наші сусіди „полюють" за українцями і пробують їх заманювати до себе під різними штучними претекстами; ми не мусимо видумувати тих різних штучних претекстів, ми маємо природні пов'язання в усіх нас спільний спадщинний корінь.

Мені не раз дещо соромно, що іноді в житті я переочував той факт, що русин з Ужгороду, чи наш земляк з Бачки, або евентуально тут роджені їх нащадки є саме одні з найближчих нам людей у світі.

Карпаторусини в Америці

„Національні барви карпаторусинів — блакитна і жовта. Блакитна — символізує прекрасне небо над карпатськими горами, а жовта барва символізує золоті пшеничні поля", — так пишуть карпаторусини самі про себе у своїх публікаціях. Вони теж твердять, що їхнє коріння стягає до Київської Руси, себто так само, як і наше, тільки що ми називаємо себе українцями.

Еміґрація перших карпаторусинів до Америки в посиленому темпі сягає другої половини XIX століття. Більшість із них приїздила з австроугорськими паспортами, і так вони офіційно зареєстровані у еміґраційних урядах.

Сьогодні важко подати докладні числа тих, хто уважає себе карпаторусинами в Америці. Єдині доступні джерела - різні церковні статистики. На основі тих даних, знаємо наступне:

1. Біля 300,000 карпаторусинів належить до візантійсько-католицької метрополії в Піттсбурґу, поділеної на три єпископатства: Піттсбурґ, Парма і Пассейк;
2. Біля 180,000 карпаторусинів належить до Православної Церкви в Америці (колишня російська Метрополія);
3. Карпаторосійська Православна дієцезія у Джанставні має приблизно 55,000 членів.

Ряд людей карпаторуського походження з тих чи інших причин покинув їхні традиційні церковні приналежності і пристав до різних протестантських віровизнань.

Як бачимо із наведених вище чисел, карпаторусини в Америці є поважнішим фактором і ми мусимо вміти числа ті належно оцінити.

Абстрагуючи від різних історичних фактів, ті наші люди, які дальше називаються карпаторусинами є тут між нами.

Для ілюстрації проблем, що їхнім предкам доводилося зустрічати на рідних землях, а які опісля перенеслися до країн їхнього поселення, варто навести деякі твердження одного із теперішніх карпаторуських священиків, о. А. Пекаря.

Карпаторусини і візантійський католицький обряд

Національна свідомість русинів була в багатьох випадках і є дальша слаба. Будучи ізольованими від решти руського народу, ще й до цього національно і культурно гнобленими та адміністративно поділеними на різні райони, вони мали одну об'єднуючу силу: Візантійсько-Католицьку Церкву. Давня слов'янська мова уживана в Богослуженнях була близька до їхньої мови, а їхній візантійський обряд і юліянський календар різнив їх від сусідніх словаків і мадярів. „Руська віра і руська церква були символами їхньої національної окремішности", — твердить о. А. Пекар.

„У 1771 році, мукачівську епархію канонічно признав Рим і вона дістала єпископську владу. Під проводом єпископа Андрея Бачинського, русини осягнули золотий вік в їхньому національному і культурному житті, всі люди були горді називати себе русинами", — пише о. А. Пекар.

Але вже при кінці XIX століття мадяри почали мадяризувати руську церкву, організуючи для того „Об'єднання Греко-католицьких мадярів у Гадероґу в 1868 році". Ціллю цієї організації було замінити слов'янську мову в Богослуженнях на — мадярську, стараючись змусити русинів забувати їхню національну ідентичність, приймати нову, перезвавшись на греко-католицьких мадярів.

У 1918 році, крім Мукачівської, повстала ще пряшівська дієцезія, що на думку о. Пекаря, розбило єдність карпатських русинів в обороні проти мадярського наступу. В дальшому, панславістичні ідеї спричинили русофільство, з рядів якого головний активіст Адольф Добрянський пропаґував православ'я як „правдиву російську віру".

В Америці русофільство набрало форм протесту проти мадярського тиску на русинів, хоч багато руських провідників не вірили росіянам, однак російських впливів викоренити не було легко. Тому теж не диво, що і російські і мадярські інтриґи існували і далі існують серед карпаторуських громадян.

МОВА ПРО МОВУ

СТОРІНКА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Плюндрує все хижак лихий,
Мій рідний край — сумна пустиня...
Лиш ти стоїш, як та твердиня,
О рідна мово, скарбе мій!

С. Черкасенко

Рік III. ЧЕРВЕНЬ 1981 2 (9)

Для успішного плекання культури мови треба не лише якнайбільше справжніх ентузіястів цієї справи, але теж, і це в першу чергу, мовознавців, які б визначали норми й межі цієї культурної мови, а також письменників, які б оцю мовну культуру несли до читача. Не багато маємо наших учених і літераторів, що в одній особі поєднували б обидва поля діяльности. Через те вони заслуговують на окреме відзначення. У 1979 році ми відзначали 80-річчя відомого письменника і знавця мови Бориса Антоненка-Давидовича. Сьогодні хочемо відзначити подібний ювілей проф. **Василя Чапленка**, *одного з найвизначніших мовознавців, письменників і літературознавців у вільному світі. У минулому році йому сповнилося вісімдесят років плідного і трудолюбного життя.*

Літературні твори Ювіляра відзначаються багатством лексики і фразеології, що грунтується на глибокому знанні мови та відчутті усіх її тонкощів. Основним предметом мовознавчих зацікавлень проф. Чапленка є історія і сучасне становище української літературної мови. Вислідом його досліджень у цій ділянці є два томи праці **Українська літературна мова, її виникнення й розвиток.** *Перший том (виданий 1955 р.) досліджує історію нашої мови від XYII ст. до 1917 р., другий том (виданий 1962 р.) охоплює розвиток української мови в роках 1917 до 1920, добу часово коротку, але дуже важливу, зокрема через те, що, як стверджує сам автор, „вивчення цього періоду... можливе тільки на еміграції, бо наші поневолені на Україні науковці не відважуються навіть торкатися до цього „страшного націоналістичного матеріялу". Це справді сумне явище, що хоч цієї цінної праці видано усього 500 примірників, не весь тираж її досі розпродано. (На нашу думку, цю прозоро й цікаво написану книжку можна б з успіхом використати у вищих клясах шкіл українознавства).*

Ще меншим тиражем надрукована була в 1970 р. найбільша мовознавча праця Ювіляра **Історія нової української мови** *(XYII ст. — 1933 р.), яку Чапленко уважає фундаментальною в своєму науковому дорібку, і яка досі не діждалася рецензії.*

Варто також відзначити, що проф. Чапленко ще з початком 60-их років подав ініціятиву для упорядкування еміграційної правописної практики, яка, на жаль, і досі не усталена.

На особливу увагу заслуговує збірка статтей Ювіляра, видана 1974 р., під заголовком **Мовна політика більшовиків на Україні в 1950-1960-их рр.** *Це дослідження і публіцистика, що показують та ілюструють систематичне вбивання української мови в УССР.*

Уривки з цієї праці друкуємо в цьому випуску „МПМ".

Велика заслуга проф. Чапленка в тому, що він не єдиний з-поміж наших сучасних мовознавців, опублікував свої дослідження того плянованого, невблаганного лінгвіциду в нашій батьківщині. Від 1936 р., коли то у Варшаві появилася праця пок. проф. Романа Смаль-Стоцького **Українська мова в совєтській Україні**, *яка показала початок курсу мововбивства (що прийшов із розгромом „українізації"), не появилася, наскільки нам відомо, ні одна ширша праця про цей безпрецендентний вияв модерного варварства. Проєкт видання „білої книги" про русифікацію на Україні, започаткований відомою нашою науковою установою, на жаль, і досі залишається тільки проєктом...*

Ми впевнені, що передамо не тільки почування Редакції сторінки „МПМ", але теж і всіх її читачів і моволюбців, коли побажаємо нашому Ювілярові, проф. Василеві Чапленкові міцного здоров'я та багато снаги до дальшої творчої праці для добра української культури.

Мовні крихти

У діяспорі йде активна *словникова праця.* Довідуємося, що тепер підготовляються до друку три різні галузеві словники, які знаходяться в різних стадіях опрацювання. Це такі праці:

А. Вовк „Англійсько-український словник назв кольорів і кольорознавства". Видання підготовляє видавнича комісія НТШ.

К. Церкевич „Українсько-англійський словник економіки та фінансів". (за даними з журналу *Вісті українських інженерів* з липня—грудня 1979 р.).

Маємо надію, що ці словникові праці будуть цінним вкладом в українську лексикографію. За вийнятком економіки (*Економічний словник*, Київ 1973) в УССР цих тем досі не опрацьовувано.

АВК

Василь Чапленко

ТРУДНОЩІ В БОРОТЬБІ З РУСИФІКАЦІЄЮ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Із книжки **Мовна політика більшовиків на Україні в 1950– 60 рр.,** Чікаго, 1974. В скороченні).

Десь наприкінці 50-их років українським „радянським" письменникам дозволено „любити й шанувати рідну мову". Так була зформульована тема статті головного редактора „Літературної газети" Антона Хижняка, надрукована в ч. 39, з 20 травня 1958 р. — „Любімо, шануймо рідну мову!" Тоді ж таки з'явилися в ч. 5 журналу „Вітчизна" й „Нотатки про мову" Степана Ковганюка, що висловився проти зайвих русицизмів в українській мові.

Сміливіше заговорили про це на з'їзді письменників України в Києві в березні 1959 р. Тодішній голова Спілки письменників М. Бажан у своїй доповіді на цьому з'їзді сказав: „Перед українським письменником стоїть, зокрема, ще одна категорична вимога — це вимога чистоти мови, пошани й любови до її законів, до її лексичних фондів, до її багатства, що про нього ми часто забуваємо, а то й не знаємо, не вивчаємо, не відкриваємо"... „Треба зрозуміти, що не виявом, а, навпаки, приниженням братерства мов російської і української є знецінення мовної своєрідности, практика безграмотного „суржика". 1)

На тому ж таки з'їзді пролунав і енергійний вірш М. Рильського „Рідна мова" та виступ на оборону своєрідностей української мови О. Кундзича. У своєму вірші М. Рильський засудив не більшовицьке, а ...ще царське втручання в середові (внутрішні) закони української мови, але всякому було ясно, що він хотів сказати.

О. Кундзич протестував проти „догматизму" в мовній практиці редакторів, взявши, зокрема, під оборону форму дав. відм. на -ові, -еві, та кличну форму.

Після цього з'їзду почали засуджувати „російсько-український суржик" рецензенти в рецензіях на нові видання. Напр., у ч. 8 „Вітчизни" за 1959 р. у розділі „Трибуна читача" дано декілька рецензій на видання Товариства для поширення політичних і наукових знань, а в „Нотатці про газетну мову" О. Пархомовська написала: „На жаль, працівники радіомовлення і редакції газет, замість доносити до слухачів і читачів неоцінені скарби багатющої української мови, виховувати в них почуття мови і прищеплювати любов до рідного слова, часто посилають в ефір і дають на шпальтах газет такий суржик, що стає боляче й прикро" 2).

Але суспільно-політичні умови леґальної боротьби за здійснення „любови до рідного слова" і далі залишались такі важкі, що ця боротьба не пішла так легко. Важкість і болючість цих умов відчували, напевно, й ті нечисленні одиниці із старших письменників, що взяли на себе завдання проштовхувати цю справу, що щиро хотіли відновити право української літературної мови на нормальний розвиток. От М. Рильський, взявши участь ув обговоренні в „Літературній газеті" „питань сучасної мови", зазначив, що йому просто боляче бачити, що в нашій літературі, а особливо в пресі майже зовсім — з дивовижною і навряд чи корисною послідовністю — викорінюється форма давального відмінку на -ові, -еві, -єві, а поширюються далеко менше поширені в живій мові форми на -у, -ю. 3) А коли читаєш статті О. Ільченка, що, власне, й розпочав цю „дискусію", то теж аж боляче бачити, як йому, сердешному, доводиться викручуватися між Сціллою й Харібдою. Він надрукував дві статті — „Слово, чому ти не твердая криця?" („Літературна газета", ч. 56, 14 липня 1959 р.) та „Відповідь на листи" („Літературна газета", ч. 61, 31 липня 1969 р.). Ільченкове становище було тим важче, що він узяв під оборону своєрідність української мови в лексиці, тобто ту царину, в якій найдужче нашкодили русифікатори. У цій обороні він обіперся на записку Леніна „Про очищення російської мови", що в ній Ленін виступив проти занечищування російської мови непотрібними запозиками з чужих мов. Але те, що було дозволене для мови панівного народу, не було обов'язкове, ба й не дуже бажане було за цих умов для мови поневоленого народу. А він же (тобто Ільченко) спробував був узяти під оборону такі „контрреволюційні" слова, як „відсоток" та „книгарня", та ще й зазначив, що їх не можна викидати з української мови лише тому, що в російській мові немає таких слов'янських відповідників. А це вже той „пуризм", що його в 30-их роках викорінювали, як „націоналістичне шкідництво"!

Показовий також той факт, що з цієї „дискусії" насправді нічого не вийшло: „люди, мабуть, побоялися в неї встрявати. Її „припечатав" В. Русанівський черговим (бо скільки вже їх було за сорок років „радянської" влади!) викладом ленінсько-сталінських загальників про розвиток національних мов за соціялізму. Автор дав заголовок своїй статті „Нові перспективи розвитку національних мов" („Літературна газета", ч. 60, 28 липня 1959 р.), мавши на увазі хрущовську семирічку, але нічого нового проти давніших більшовицьких писань на цю тему не сказав, ніяких „нових перспектив" не намітив навіть.

Трохи більші можливості щодо боротьби з русицизмами з'явилися після київської конференції з 11-15 лютого 1963 р., оскільки ця конференцкія була „відгуком" московської, де було висловлено таке побажання: „Згідно з заповітом В.І. Леніна, слід боротися за чистоту, нормативність та досконалість усіх літературних мов народів СРСР". Правда, небезпечність для учасників цієї боротьби залишилася й надалі в силі, і на цій нараді, і в періодичних виданнях та в книжках говорено не про боротьбу з русицизмами, а про підвищення української мовної культури, та фактично це була таки боротьба з русицизмами, з „суржиком", що саме й „знижував" культуру української мови. Це була боротьба під прикриттям гасла про боротьбу за мовну культуру взагалі (а це ж ширше поняття, ніж боротьба тільки з „суржиком"), та ще й не тільки українську, а й російську на Україні. Показово, що й доповіді з київської конференції були видані у вигляді збірника під назвою „Про культуру мови", тільки в підзаголовку зазначено, що це „матеріяли наукової конференції з питань культури української мови". А з понад двадцятьох доповідачей-авторів збірника про „суржик" як такий згадав тільки один — С. Самійленко, та й то, мабуть, лише тому, що він говорив про культуру обох мов, а М. Каранська згадала тільки про побутові русицизми-жарґонізми („цвіточний магазин", „знавець нравів"), а на властиві, силоміць накинуті українській літературній мові русицизми (такі, як „урок", „училище", „глава", „Бєлград", „льотчик" тощо) ані натякнула.

Відіграла певну ролю в цій боротьбі А. Коваль, видавши книжку „Культура української мови" (Київ, 1964), а в ній заторкнувши й питання про „запозичення з російської мови", як заголовлено один з розділів у цій книжці. І хоч вона теж почала забезпечувальною формулою про те, що „всі народи нашої багатонаціональної країни люблять і поважають велику, багату й могутню російську мову, пишаються нею перед усім світом" etc. 4), але далі зазначила таки про небажаність російських слів, коли вони дублюють українські.

Чи не найбільше довелось розплутувати в галузі *лексики*, де найдошкульніше попорались русифікатори, бо саме в цьому складникові мови найлегше здійснювати мовнополітичні втручання. Це „розплутування" поєднали тепер насамперед із критичним переглядом слівників, особливо так званого „зеленого", тобто „Російсько-українського словника", виданого спочатку в Москві 1948 р., а потім перевиданого без змін у Києві 1956 р. Про цей слівник згадували майже в всі автори, що взяли участь у цьому „розплутуванні". З фаховою критикою підійшла до цього слівника З. Франко в статті „На нашій спільний ниві", що була надрукована в ч. 3 „Вітчизни" за 1963 р. Бувши змушена віддавати цьому слівникові „належне", вона зазначає: „Але разом з тим на словникові, як і на будь-якій іншій праці... відбивалась тінь і мовних віянь часів культу, коли єдиним каноном стилю епохи і еталоном мови були статті й виступи Сталіна" (стор. 195). Визнала вона й те, що „вади словника аж ніяк не можна повністю класти на карб українських лексикографів і низького рівня лексикографії. Спричинились до цього загальновідомі фактори більш об'єктивного характеру". І її висновок був: „Для української лексикографії „зелений" словник — давно пройдений етап" (стор. 195). Згадала вона й академічний слівник 1924-1933 років, хоч і з хибним поясненням його занехаяння: „Академічний чотиритомний словник 1924-1933 рр. (з якого вийшло тільки

(Закінґення на стор. 4)

ІЗ СТОРІНОК НАШИХ ГАЗЕТ

(Чому ми „приймаємо участь" у русифікації нашої мови?

У попередньому випуску „МПМ" ми взяли до уваги часто вживані русицизми в мові наших дописувачів: *приймати участь* замість *брати участь*, і конструкцію: прийменник *по* з давальним відмінком — *по професії* замість *за професію.* На нашу думку, причини засмічування русицизмами мови здебільша психологічного порядку. Так, напр., бажання зробити свій стиль незвичайним і більш „піднесеним" зумовили, мабуть, в мові деяких дописувачів появу слова *являтися* в значенні *бути*: 1) „ПКУС *являється* одним із потрібних засобів розвитку многогранних українських студій у вільному світі". 2) „...метафізика *являється* тою глибиною мислі, в якій розвивається коріння всіх наук". 3) „І цим разом він *являється* організатором і технічним керівником".

У цих реченнях, не змінюючи головної думки, зовсім добре можна опустити слово *являтися* або заступити його іншим словом: 1) ПКУС — один із важливих чинників..." і т.д., 2) „...метафізика — це глибина мислі, в якій розвивається..." 3) „І цим разом він *виконує функції* організатора й технічного керівника..."

Проф. В. Чапленко, один із найкращих знавців української мови у вільному світі, уважає дієслово *являється* (замість *є*) плюс орудний відмінок, суто-російським висловом, подібно, як і звороти „*приймати участь*" „*згідно указу*" (замість згідно з указом), „по всім городам і селам", замість по всіх містах і селах. (Василь Чапленко, *Мовна політика більшовиків на Україні в 1950-60 рр.,* Чікаго, 1974, ст. 32-41).

Дієслово *являтися-явитися*, очевидно, існує в українській мові, але воно вживається в значенні *показуватися, приходити кудинебудь несподівано:* „Він *явився* Марії" — Євангеліє Марка, XYI, 9; „Як тобі, Оксано, в наше село *явитись*?" (Квітка-Осн.). Приклади взяті із словника Б. Грінченка, К., 1909.

Сучасні київські словники дають на першому місці таке саме значення цього дієслова: „Незліченними гадками все тобі *являється* буду" (І. Франко). І тільки на останньому місці в *Українсько-російському словнику*, т. УІ, К. 1963, подано ще значення цього дієслова як сполучки *є*, в складному присудку: „...ті невідомі або мало відомі (мені люди) направляють течію мого життя, *являються* його елементом" — (Мих. Коцюбинський).

Численним русицизмам у наших газетах треба б присвятити кілька статтей. Тут наведемо тільки деякі, що про них пише проф. Чапленко в своїй книжці *Мовна політика більшовиків на Україні в 1950-60 рр.:* „Хибно, під російським впливом вживають часто описових форм ступнів порівняння прикметника: „*більш сильний*" замість „*сильніший*" (ст. 39). Проф. Чапленко звертає також увагу на те, що „зовсім вилучено з ужитку українські форми род., дав., знах., й місц. відмінків у числівниках типу „*п'ять... шість... десять... двадцять.* — форми *п'ятьох*... У новій українській літературній мові поряд із цими формами допускають ще форми *п'яти, шести,* але в підручниках 20-их років їх ставили звичайно на другому місці". Далі проф. Чапленко стверджує, що тепер ці „традиційні і живомовні українські форми поставлено на другому місці, а на практиці їх перестали зовсім уживати". Напр., в усіх виданнях українських письменників пишуть „твори в *п'яти* томах (а не „в *п'ятьох*"). (Ст. 40).

Як знаємо, за цією тенденцією пішли чомусь також і дописувачі газет у вільному світі, даючи перевагу формам, тотожним з російськими „*п'яти, шести, двадцяти, кільканадцяти,* замість *п'ятьох, шістьох* і т. д.

Чомусь нерідко вживають також описових форм ступнів порівняння прикметника: *більш відповідний, більш жертвенний, більш завзятий* замість відповідніший, жертвенніший, завзятіший.

Із цінних думок проф. Чапленка хочемо ще вибрати його спостереження про називання людей по батькові: „Коли мати на увазі найбезглуздіший того мовного „догматизму", що проти нього протестував на з'їзді письменників 1959 р. О. Кундзич, то це передусім буде називання людей по батькові. Це просто якийсь казенний ідіотизм, що аж дратує, як читаєш „радянські" тексти. Називання по батькові в сучасній українській літературній мові можливе, ..., але воно в нас не таке обов'язкове, як у російській мові... „...недоречне „величання людей по батькові давно померлих людей, зокрема письменників та діячів. У таких випадках цілком вистачає імени й прізвища: „Тарас Шевченко", „Леся Українка", а вже й поготів — „Іван Франко", якого за життя по батькові, мабуть, ніхто ніколи й не називав, та й сам він, як це видно з одного його листа, не дуже це полюбляв". (Ст. 42).

Від себе хочемо додати, що серед громадян українського походження в вільному світі називання по батькові не таке вже й популярне, тому й дивує, що один із наших відомих науковців любить, як називати його „Володимиром Михайловичем", хоч сам він — син лемківської землі... Це, мабуть, в ім'я „соборности".

Моко

Петро Одарченко

ЗЛОЧИННА ПРИМУСОВА РУСИФІКАЦІЯ УКРАЇНИ

(Василь Чапленко. Мовна політика большевиків на Україні в 1950-60 рр. Чікаго. Український Публіцистично-науковий інститут. 1974. 216 стор.)

Скорочений передрук рецензії надрукованої в „Свободі" 28 і 29 січня 1975 р.

Впродовж останніх двадцятьох років відомий український мовознавець Василь Чапленко опублікував багато статтей про большевицьку мовну політику на Україні, про злочинні намагання компартії знищити українську мову й русифікувати міста і села України. Збірку головніших досліджень і статтей на цю тему видав тепер окремою книжкою Український Публіцистично-науковий інститут. В. Чапленко викриває злочинний характер большевицької мовної політики на Україні, спрямованої на знищення української нації. Тому большевицька пропаґанда зустріла ці статті лайкою. 1970 р. М. Тарасюк в київському журналі „Мовознавство" опублікувала статтю „Їхні ідеологічні позиції", в якій вона пише: „В. Чапленко ось уже два десятки років їде на буржуазно-націоналістичному возі й співає антирадянських пісень".

Але не з большевицьких брошур сотні тисяч чесних українців дізнаються правду про стан української мови на Україні, а таки з досліджень Василя Чапленка, виданих у Чікаґо 1974 року.

Суспільно-політична атмосфера на Україні така, що навіть національно-свідомі українці змушені утримуватися від приватно-прилюдного украіського мововжитку. Цю гірку правду В. Чапленко ілюструє багатьма фактами. Це факти „перестраховки", маскування, викликаного терором проти українців, арештами українців, висиланням їх за межі України. Тому в Києві не чути української мови.

Високо оцінюючи документальні праці Івана Коляски та Івана Дзюби, про стан української мови в УССР, В. Чапленко у своїх змістовних оглядах праць особливу

підставі якого батьки вирішують до яких шкіл, з якою викладовою мовою посилати дітей. Цей закон тероризує охочих учити своїх дітей в школах із викладовою українською мовою, а „стовідсоткова зрусифікованість усього професійного шкільництва вищої освіти та господарсько-промислового життя не дають для української школи і її випускників ніяких життьових перспектив, ба й лякають майбутніми поневіряннями тих, хто не цурається рідної мови. Тим більше не будуть посилати своїх дітей до українських шкіл ті, хто дорожить своїм суспільним становищем, „посадою". І тому то діти міністрів українського уряду вчаться переважно в російських школах. Українська Академія Наук видає свої праці переважно російською мовою.

Виселення українців з України і переселення росіян в Україну — це також один із засобів русифікації і національного поневолення українського народу.

В кількох своїх статтях В. Чапленко докладно показав, як урядові чинники на Україні намагаються русифікувати українську мову й нищити її національні особливості, зокрема лексичні, морфологічні, синтаксичні та фразеологічні. До цих фактів насильства над українською мовою належать зокрема такі: видання словників, підручників, літературних творів із виразною тенденцією ввести до літературної мови російські слова (урок, училище, паровоз, льотчик, глава, туфлі, здравниця, лапша, коньки, столова, зонтик, диван, засуха, піднос, пол, плаття, Ровно, госпіталь і т. д.), російські закінчення давального відмінка „-у", замість „-ові", „-еві" (Шевченку, Франку — замість Шевченкові, Франкові і т.д.), російські синтаксичні конструкції з прийменником „-По" (комісія по — зам. комісія для), вилучення з абетки букви Ґ й інші явища русифікації української мови.

Проти цієї русифікації української мови рішуче виступали письменники, літературознавці та інші діячі української культури. Боротьба за чистоту української мови особливо посилилася після розвінчання Сталіна в часи так званої „відлиги" в кінці 50-х та в 60-х рр. Тоді в українській періодичній пресі з'явилося багато цінних праць і статтей в оборону чистоти української мови (А. Хижняка, М. Бажана, М. Рильського, О. Ільченка, А. Коваля, Б. Антоненка-Давидовича, К. Цілуйка, Є. Кирилюка та багато інших). В. Чапленко докладно аналізує ці виступи оборонців української мови і констатує, що державні установи здебільшого іґнорували цінні мовні поради знавців і оборонців української мови.

Проте в умовах „відлиги" з'явилися цінні мовознавчі праці, а також деякі словники, в яких були зафіксовані українські слова, що їх раніше в попередніх виданнях не дозволяли друкувати.

Важливою подією часів „відлиги" була республіканська наукова конференція з питань культури української мови, яка відбулася 11-15 лютого 1963 р. у Києві. Учасники конференції поставили питання про потребу поширення української мови в усіх сферах державного й громадського життя. На конференції засуджено абсурдну теорію про те, що для українського народу російська мова стала другою рідною мовою.

Але побажання учасників наукової конференції не здійснилися.

Голос в оборону української мови залунав також на П'ятому з'їзді письменників України в листопаді 1966 року. На цьому з'їзді виступив найвищий представник влади — перший секретар ЦК КПУ П. Шелест. У промові Шелеста були такі знаменні слова: „Треба обережно, з повагою ставитися до нашої рідної чудової української мови. Це наш скарб, велика спадщина, яку кожний з нас і в першу чергу ви, письменники, повинні берегти й розвивати". На цьому ж з'їзді Олесь Гончар ствердив сумний факт, що на Україні, рідна мова в школі опиняється в становищі гіршому, ніж іноземна".

Проте ніяких практичних державних заходів не вжито, щоб хоч трохи зменшити шалений наступ російського шовінізму на українську мову.

А П. Шелест, що закликав письменників берегти й розвивати українську мову, що заперечував теорію „злиття" мов, що заперечував тезу панівної російської мови на Україні („тільки дурень може гадати, що російська мова стане панівною на Україні"), сам опинився майже в такому становищі, як і інші оборонці української мови.

Гостро й рішуче проти русифікаційної політики великодержавних шовіністів виступила творча молодь міста Дніпропетровська. Свій історичний лист молодь розіслала на адреси редакцій, установ, партійних комітетів. І на кожному примірнику цього листа було написано: „Копія — українському народові". У статті „Справа творчої молоді міста Дніпропетровська" В. Чапленко викриває московських шовіністів, які намагалися ж спростувати лист творчої молоді Дніпропетровська.

Цікавий розділ книжки В. Чапленка „Бунт" канадських комуністів. Автор показує тут як делеґація канадських комуністів-українців прибула на Україну, щоб ознайомитися з офіційною політикою партії і уряду щодо національного питання. Делеґація канадських комуністів побачила на власні очі, в якому тяжкому стані перебуває українська мова і українська національна культура на Україні, ствердила факти насильницької русифікації.

Треба також згадати змістовну статтю-рецензію В. Чапленка „Скарби нашої мови в белетристичній формі". У цій статті автор докладно розглядає мову і стиль роману О. Ільченка „Козацькому роду нема переводу" (Київ, 1964). Але, на превеликий жаль, чудова мова становить цілковитий контраст до наскрізь фальшивого змісту, підпорядкованого „генеральній лінії партії".

Книжка професора Василя Чапленка має не тільки науковий характер, фіксуючи й аналізуючи багатий фактичний матеріял, важливий для історії української мови, а також і публіцистичний характер. Автор дає рішучу відсіч русифікаторам, викриваючи їх злочинну політику, спрямовану на знищення української мови й української нації. Автор також розповідає про те, як українці борються проти русифікації великодержавного шовінізму. Кожен українець кому дорога рідна мова, повинен прочитати цю цікаву й змістовну працю проф. В. Чапленка, яка безперечно має велике значення в боротьбі за збереження української нації.

ВИДАЄ ШКІЛЬНА РАДА при УККА

Редаґує Колеґія

Відповідальний редактор Марія Овчаренко

Адреса: Educational Council
P.O. Box 391, Cooper Sta., New York, N.Y. 10276

Святослав Караванський

Війна словес або кожен Івась має свій лас

(2)

ОЛЕСЬ ПОКЛАВ СОБІ ЗА ЗВИЧАЙ
Носити одяг робітничий,
Сам дідько й той збагнуть не годен,
Де виробничу ВЗЯВ ЛЕСЬ МОДУ?

Згоріло десять сіл за раз,
А ПОЗАТИМ УСЕ ГАРАЗД,
Або, як каже дехто з нас
А в ІНШОМУ УСЬОМУ ВСЕ ГАРАЗД.

Нам НЕВІДОМО ЯК І ДЕ
Лоша поділося гніде....
А де ж поділося, раз так,
НЕЗНАТИ ДЕ Й НЕЗНАТИ ЯК?

В гостях зустрів я кума вчора —
У нас знайомих спільних — МОРЕ!
О, мовний снобе!
Не бентежся!
У нас не МОРЕ їх, а БЕЗЛІЧ!

Хлоп'я побігло за санками,
А дід йому: СПИТАЙСЯ МАМИ!..
Не скаже він, хоч ти вмирай:
У МАМИ ДОЗВОЛУ СПИТАЙ!

Коли Ви кинули курить,
Тоді вже, ХАЙ ТАМ ЩО, — терпіть!
У стилі ж модних балачок:
Терпіть, НЕ ДИВЛЯЧИСЯ НІ НА ЩО!

Не гавкне й разу песик мій,
ПОДУМАТЬ МОЖНА — він німий...
А, може, творче норм мудрящих,
СКЛАДАСТЬСЯ ВРАЖЕННЯ буде краще?

Об цій морозяній добі
Мій тесть приперся І СОБІ...
Світ взяв цей вираз під арешт
І каже так: приперся ТЕЖ.

Ідуть на поле копачі
І, ЗНАЙ, співають ідучи,...
Коли ж це ЗНАЙ псує вам нерви,
Змініть його на БЕЗПЕРЕРВНО.

Комфорт і чистота на пляжі
Для нас усіх БАГАТО ВАЖИТЬ
А для адептів норм безликих
Ще й МАЄ ЗНАЧЕННЯ ВЕЛИКЕ.

Гулявши ми зайшли на цвинтар,
— Нум, краще підемо ДЕ-ІНДЕ!
Чи, може, Вам до шмиги вислів:
— Ходім КУДИСЬ У ІНШЕ МІСЦЕ!

— Нема ні хліба ні води, —
Безногий БІДКАВСЯ Ладим,
Або, як радить стиль книжковий:
НА НЕСПРИЯТЛИВІ СКАРЖИВСЯ УМОВИ.

Втекла невістка до небоги,
А теща: СКАТЕРТЮ ДОРОГА!
За нею слідом ще й тесть крекче:
— Що ж!
БАБА З ВОЗА — КОНЯМ ЛЕГШЕ!
Антін, дарма, що алкоголік,
Без слова ВВОЛИВ НАШУ ВОЛЮ,
Або у модному звучанні
Ви НАШЕ ВДОВОЛЬНИВ БАЖАННЯ.

Про цю подію мій знайомий
За тиждень всіх НАС ПОВІДОМИВ...
Некепський з нього інформатор,
Коли так вчасно ДАВ НАМ ЗНАТИ.

Сосновка, грудень 1978.

Справа української термінології

Тому, що це дуже важлива справа для майбутнього української культури, подаємо в цілості текст відповідної резолюції зголошеної до „Комісії для справ культури і науки" XIII-го Конгресу представником Українського Термінологічного Центру в Америці. Вона така:

„Тому, що більше, як половину лексики кожної культурної мови становлять наукові і технічні терміни, обороняючи українську мову перед московським лінгвіцидом, особливу увагу треба присвятити термінології.

Як доказ культурної зрілости народу термінологія в УССР є предметом особливого політичного й асиміляційного тиску. Систему термінології всіх ділянок науки і техніки, яку створили українські науковці в 1920-их і на початку 1930-их років, там докорінно перероблено, безпощадно її русифікуючи. Усяка термінологічна праця, незалежна від диктату Москви, в УССР неможлива.

Через невпинне й послідовне обмежування поля дії української термінології окупант зводить її до ролі музейного експонату і об'єкту експорту, а не важливого інструменту самобутньої української культури.

Закликаємо українське громадянство інтенсивно підтримати термінологічну працю в діяспорі, яка ведеться з метою *дерусифікувати, доповнити та спопуляризувати* добру українську *термінологію і назовництво* всіх ділянок технічних і гуманітарних наук та духового, громадського і побутового життя.

Зокрема зобов'язуємо українські наукові установи і осередки, українських філологів і управи професійних товариств скоординувати і наладнати опрацьовування і видавництво термінологічних словників і порадників для вжитку школи, преси, працівників культури та широкого громадянства".

З книжкової полички

Українське словникарство збагатилося новим і безпрецедентним виданням. Це книжка *Українські назви з куховарства й харчування; слівник з поясненнями*, недавно видана в Ню Йорку Союзом Українок Америки. Автор праці — мґр Наталія Чапленко, до речі, дружина Ювіляра, проф. В. Чапленка. Хоча в Україні досить часто видають куховарські книжки (побут та етнографія чи образно „вареники й шаравари" — це дві ділянки, в яких підсовєтським українцям дозволено вільно й культурно виявлятися), такого видання в УССР досі не було. Тому авторка завдала собі чимало забарної праці, щоб зібрати, перевірити і пояснити назви страв, напоїв та харчових продуктів, включаючи в список історичні та давно забуті слова. Ширшу рецензію цієї збірки близько 3.500 назв дамо пізніше. Покищо навіть поверховий перегляд праці п-і Чапленко показує, що книжка повинна знайтися в кожній, навіть найменшій родинній бібліотеці. Вона цікава не лише для жінок-господинь, але для всіх, хто цікавиться українською лексикою.

ВІЛАН

Труднощі в боротьбі...

(Продовження зі стор. 3)

три томи) та такий же (? — В.Ч.) 1937 р. громадськість засудила — перший як націоналістичний, другий — як примітивний".

Насправді ж перший, академічний слівник 1924-1933 рр. був високим досягненням української лексикографії 20-их років, і його заборонили тільки тому, що тоді почався наступ Москви на українську культуру взагалі, а також розпочато русифікацію української мови; другий — це вже була русифікаторська базгранина, зроблена на швидку руку, справді „російсько-російський" (його уклали Василевський, Мустяца й Наум Каганович). Це ж від нього почалася історія творення того „суржика", що його чверть сторіччя засуджено як „пониження братерства мов російської й української".

І, навпаки, коли тепер довелося зчищати з української мови русифікаторський намул, то не в одному, мабуть, випадку отой перший, академічний слівник 1924-1933 рр. може стати в пригоді. Річ ясна, що й його запасу, через 30 років після укладення, вже не може вистачити, бо ж життя, а з ним і жива мова українського народу пішли в своєму розвиткові далі.

Обговорюючи слівники, учасники цього обговорення заторкнули й різні лексичні проблеми вужчого засягу — як от співвідношення між варваризмами й неологізмами, збіднення лексики в мові, уживаній на Україні, і синонімічне багатство української народної мови. У зв'язку з першою проблемою автори відзначили появу тенденції очищення української мови від зайвих варваризмів. От М. Рильський писав, що „в сучасній російській та українській мовах частково відбувається процес заміни іншомовних термінів термінами, побудованими на рідних коренях слів". І ще: „Футболісти наші досить рішуче відмовились від англійської термінології". А далі: „Процес, безперечно, вартий уваги". Річ ясна, що така пуристична тенденція можлива стала в українській мові тільки тому, що вона з'явилась спочатку в російській. Правда, Рильський згадав і чеський пуризм, але зразу ж додав: „У нас нема ніяких підстав іти в термінологічній галузі шляхом чехів, історично у них обумовленим".

У питанні про *синоніми* М. Рильський в отій своїй статті „Словник і питання культури мови" писав так: „Є її дивне якесь побоювання синонімів. Деяким перекладачам з російської чи іншої мови здається, що кожному слову тієї мови має відповідати тільки одно слово в українській мові. В цьому не можна не бачити серйозної небезпеки для культури нашої мови."

Перешкоджали в справі боротьби з русицизмами живі вороги української мови, що їх ніколи на Україні не збувало, а за цієї мовної політики партії вони зовсім знахабніли. За всіма ознаками, на Україні цими роками діяв чинник, що про нього я писав у першій публікації своєї статті „Чи новий етап у мовній політиці більшовиків?" „Не може не підтримувати в цій справі сумнівів і збереження тенденцій влади щодо творення єдиного суспільства в межах усього СРСР, так званого „радянського народу", що безперечно, й далі чинитиме опір навіть приписами тієї ж таки „радянської влади".

Конкретно це ті москалі, русифікатори й „перестраховики", що позасідали по видавництвах та редакціях і фактично контролюють усе українське культурне мововживання. Хоч які скупі відомості про цей опір подає „радянська" преса, але все ж таки про це з неї дещо можна довідатись. Ось, наприклад, обурливий факт — боротьба з русифікованим шкільним „Орфографічним словником" М. Стефанцева, що його перевидавали щороку, але без викреслення виразних русицизмів: „лапша", „коньки", „столова" тощо. Його, цей слівничок, атакували з усіх боків, та видавництво „Радянська школа", не зважало на це. Ось як писали студенти-філологи Київського університету в журналі „Україна" (ч. 5 за 1965 р.): „Нас, студентів-філологів, обурює „Орфографічний словник" М.П.Стефанцева. „Коньки", „зонтик", „парикмахер", „успівати", „частушка", „хворост", „сахар" і т.д., і т.п.

Та й сама можливість публікації таких протестів проти калічення української мови свідчила не про що як про дозвіл партії на цю боротьбу. Але цій політиці партії, як ми бачили, чинила опір так, здавалося б, незначна персона, як якийсь Стефанцев. Хто такий той Стефанцев я не знаю, але редактор цього видання В. Саженюк, напевно, якийсь українець — „перестраховик", що оглядається на задні колеса.

Про те, що цей „саботаж" офіційної політики партії (припустім, що це так) був не єдиним випадком у виданні книжок для школи, свідчить і допис І.Пилипейка в тій же таки „Літературній Україні" (ч. 41 за 1965 р.) про мову в шкільних читанках. „А що пропонують дітям у читанках останніх років? — запитував з обуренням автор. — Ну, просто неймовірне! Кальки. Неоковирні фрази. Канцеляризми. Порушення правил граматичного керування". Автор, як бачимо, не назвав русицизмів „русицизмами", а „кальками", „канцеляризмами" тощо. Але з тих прикладів, що він їх навів, видно, що він під усім цим розумів таки русицизми. „На жаль, — писав він, — першокласники не зустрінуть у нинішніх читанках слова „ковзани" — тільки „коньки"; почують не „скринька", а „ящичок", „сундучок"; задачі в читанках розв'язують не „правильно", а „вірно"; тут збирають „багатий урожай хлібів", (тут) „у лисиці вушка на макушці", а „в зайця вуха чуткі"; в небі летить не „літак", а „самольот"... не „навчання", а „учоба". А звідси дописувач зробив такий висновок: „Підручники, за якими діти вперше читають художнє слово, до жахливого недосконалі; вони рясніють кричущими вадами щодо мови й стилю, огріхами, які можуть назавжди викликати в маленьких читачів відразу до художньої літератури і до яскравого самобутнього народного слова".

Можна ще згадати „матеріял" з допису Б. Ціцькевича в „Літературній Україні", ч. 56 з 13 липня 1965 р. — „Чому „Луша"?. В-во „Радянська школа" видало 100-тисячним накладом „Азбуку для навчання дітей у сім'ї" Ф. Яковенка, а в тій азбуці самі російські дитячі ймення: „Луша", „Маша", „Паша" й інші.

На підставі цих усіх фактів можна сказати, що з цього видавництва вороги української мови зробили свою нездоланну фортецю, очевидячки, розуміючи, що саме з такої фортеці можна найдошкульніше українській мові пошкодити.

Кинув виразне світло на гальмівну ролю бюрократів-русифікаторів у справі укладання українських термінологічних слівників допис до „Літературної України" (з 2 березня 1965 р. М. Чайковського. „Так ось і наш словник (математичної термінології — В.Ч.) має свої вади, — писав автор, — їх більше ніж би нам, його авторам, бажалось. Та... якби ви знали, читачі, в яких муках родився такий словник, через руки скількох рецензентів, редакторів, коректорів він переходить, поки потрапить до вас! Він зазнає таких метаморфоз, що іноді його батьки, тобто автори, ледве пізнають своє дитя".

Про саботування цієї боротьби з „суржиком" в київському радіо писав у „Літературній газеті" (з 19 лютого 1965 р.) член-кореспондент Академії наук Є. Кирилюк. Він нарікав на те, що редактори цієї радіостанції ігнорували його завваги, не відповідали на його листи. „А мова передач не поліпшується, — зазначив він, — а, навпаки, погіршується. Б. Сацюк в отій своїй нотатці про слівник Стефанцева писав також і про мову радіопередач: „Стає дуже прикро і якось незручно, коли, наприклад, в ефірі чуєш оцю гичку поганого словника: „овечки", „одіяла", „дядя Міша", „скільки завгодно", „парикмахер", „печення", „переулок", „повар", „пробка", „п'ятьорочник", „відкрити двері", „виключити світло", „стальне серце", „типографія" тощо.

Він же наводить приклади з засміченої мови вчителів („лагер", „любимий", „морожене", „конешно") та артистів („резина", „сахар" „юпка", „частушка").

Як бачимо, всі ці автори не вживають назви „русицизм", але борються з русицизмами. Сама ця „анонімність" теж про щось свідчить...

Можна відзначити ще й такі труднощі з русицизмами, що редактори й авторипрактики не виконували „приписів" мовознавців-теоретиків. От, наприклад, справа з формою іменників чоловічого роду типу „батько", „кінь". Як я відзначив у статті „Стан русифікації української літературної мови", у дав. відм. цих іменників з 30-их років запроваджено російську форму „батьку", „коню". У своїй доповіді на київській конференції д-р філологічних наук М. Жовтобрюх виразно висловився проти цієї форми і запротестував проти її порушування живомовних закінчень давального відмінка -ові, -еві".

Але цей „припис" мало подіяв: і після конференції в газетах уперто вживають російських закінчень. Навіть „Літературна Україна", що звичайно вела перед у боротьбі з русицизмами, тут не була винятком. Ба більше: у працях самих філологів, що, здавалось би, повинні вести перед у боротьбі з цим каліченням української мови, форми на -у, -ю переважають.

У солідній праці Л. Махновця „Гумор і сатира української прози XYI-XVIII ст" теж форми на -у, -ю переважають. Любов Забашта у вірші „Мрія" написала: „віддати легінику, хлопцю, моєму Іванку". Тільки журнал „Українська мова й література в школі" лише іноколи порушує цю форму, а здебільшого вживає українських закінчень. Особливо „бояться" українських закінчень у чужомовних іменах та назвах: не „де Голлеві", а „де Голлю", не „Вілсонові", а „Вілсону" тощо. Або ось цілий „букет" із журналу „Україна", ч. 27 за 1965 р.: „звеліли Дональду Рейду Кабралю, вихованцю..." (стор. 21). Або в ч. 30 за 1965 р. : „Кожному митцю по слівцю" (стор. 22), замість „митцеві по слівцеві".

Я не кажу вже про те, що й самі мовознавці не завжди виявляють наукову мужність та толерують явні русицизми. От узяти, наприклад, питання про „націоналістичне" „Ґ". Один доповідач на київській нараді М. Наконечний, хоч говорив про завдання в ортоепії, але питання про „ґ" просто обминув, інший М. Жовтобрюх, хоч і заторкнув його, та скерував аргументацію так, щоб склалося враження, що цей звук взагалі непотрібний.

Чимало проблем, зв'язаних з дерусифікацію української мови, ніяк не заторкнуто цими роками. Видавництва писали тільки „твори в п'яти томах", а ніколи „в п'ятьох, шістьох". Ніхто й не натякнув на виправлення конструкцій з прийменником „по" („комітет по В'єтнаму") і відновлення відповідних українських конструкцій, вироблених ще в 20-их роках. Не згадувано й питання про передминулий час.

Проте певну вільність у цьому розумінні цими роками письменникам таки дано, і якість мови чималою мірою вже залежить від автора чи редактора. Одні автори краще знають мову й сміливіше користуються даною пільгою, інші гірше знають і більше, сказати б, оглядаються на задні колеса.

Якщо мати на увазі журнали, то це треба сказати про нормативно витриману мову журналу „Українська мова й література в школі" (головний редактор П. Мисник). Не погана мова й у літературних журналах, в таких, як „Вітчизна", „Прапор", хоч у них і трапляються зриви, особливо щодо форми давального відмінка.

Є певна якість мови й у науково-технічних виданнях.

Підбиваючи підсумки сказаному, можна сміливо ствердити, що попри страшні перешкоди й труднощі в боротьбі з русифікацією нашої мови, вона досягла вже такого високого розвитку, на якому ніколи не була. Її плюси: а) всеукраїнська єдність (від Закарпаття й Пряшівщини аж до Кубані, де її почасти дозволено), б) нормативна впорядкованість, в) вислівна всеосяжність — наявність усіх можливих у культурній мові мовостилів (жанрів). І коли тамтешні мовознавці (напр., І. Білодід) називають її однією з найрозвиненіших мов світу, то це вже відповідає дійсності.

До цього призвели чинники, які діяли незалежно від зиґзаґів офіційної мовної політики більшовиків, а саме: а) досвід 20-их років на Наддніпрянщині й Кубані, б) 50 років української школи, в) державна функція (хоч і з певними обмеженнями). Її мінус — неповне очищення від русицизмів.

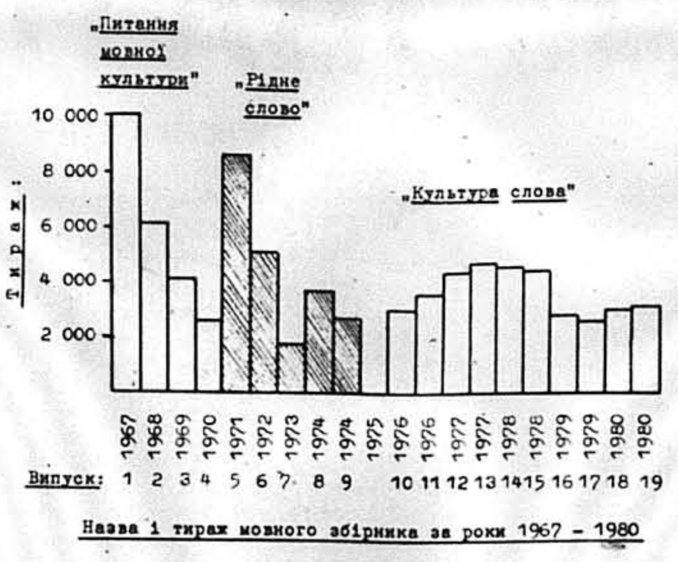
1) „Літературна газета", ч. 20, з 11 березня 1959 р. „Суржик" у слівнику Б. Грінченка пояснено як суміш зерна (або борошна з такої суміші), напр., пшениці з житом, жита з ячменем, ячменю з вівсом, тощо. Людина мішаної раси теж може називатись „суржиком". М. Бажан, либонь уперше приклав це слово до мовної ділянки, хоч у побутовій мові його вживано з таким значенням і раніш.

2) „Вітчизна", ч. 8, 1959, Стор. 207.

3) „Літературна газета", ч. 56, 14 липня 1959 р.

4) „Культура української мови", стор. 34.

Говорять факти

Назва і тираж мовного збірника за роки 1967 – 1980

Чим голосніше горлають режимні вислужники в під'яремній Україні про „буйний розквіт української мови в країні рад", тим яскравіше заперечують це дійсні голі факти. Показовим прикладом цього, як насправді піклуються українською мовою в УССР, може бути історія єдиного в Україні популярно-мовного періодичного видання. Започатковано його 1967 р. під назвою *Питання мовної культури*. Хоч цей новий журналик, згідно з заявою редакції, був розрахований „на масового читача", перше його число появилося тиражем аж 10 тисяч примірників (!). Справді „масове" видання. І це тоді, коли, за офіційною статистикою, в 1964 р. в УССР було 32 тисячі бібліотек. Отже, тільки що третя бібліотека могла собі придбати це видання. А де ж приватні особи?

Та і цей мізерний тираж для режиму був, як виглядає, зависокий. Так, отже, за чотири роки цей збірничок статтей (що появлявся раз на рік об'ємом коло ста сторінок малого формату), зменшився тиражем до двох і пів тисячі примірників, тобто до четвертини початкового накладу. В 1971 р. журнал дістав нову назву і збільшений тираж. Нова назва, *Рідне слово*, була калькою аналогічного російського видання *Родная речь*. Під цією новою назвою збірник появлявся 5 років. За цей час тираж знову знижено до 2,800 примірників, хоча він і далі був призначений „для широкого кола читачів". Нівроку широке, коло на понад 40 мільйонів українського населення УССР!

В 1975 р. збірник зовсім не появився, а наступного року вийшов під третьою вже назвою, а саме *Культура мови*. Він почав виходити двічі на рік, з накладом (за останніх 4 роки) усього 2600 до 4600 примірників. Розрахунок тут, мабуть, такий: дати подвійній кількості авторів можливість друкуватися, але одночасно ще більше обмежити число читачів, для яких збірник призначений, бо вже тільки що десята бібліотека може передплатити журнал. А він тепер розрахований ще й на „викладачів, студентів, учителів, працівників преси, радіо і телебачення". Який цинізм, лицемірство і глум.

А тепер два порівняння. За часів „панської Польщі", яких шість мільйонів українців під Польщею мали популярно-мовний журнал *Рідна мова*, що виходив *щомісяця*, а не раз чи двічі на рік, як у „вільній" Україні. Друге. У сателітській Чехо-Словаччині в 1966 р. почав виходити однойменний словацький журнал Kultura slowa, присвячений „актуальним потребам мовної практики" (див. *Культура слова*, ч. 15, стор. 81). За десять років цього журнала появилося 100 (сто) номерів. Українського аналогічного журналу (на рік спізненого) за перших 10 років вийшло *11 (одинадцять) номерів!* А словаків у Чехо-Словаччині в 1963 р. було несповна 4 мільйони, тоді, як українців в УССР було приблизно в 10 разів більше (37 мільйонів в 1957 р., а 42 мільйони в 1979 р.).

Оце Вам факти, панове бєлодєди та інші звеличники режимної мовної політики!.

Місце не дозволяє ширше написати про те, як на гірше змінився зміст *Культури мови* і її попередників за 13 років появи журналу. Перші його випуски були сповнені практичними мовними порадами, статтями про фразеологію, побутове назовництво, усякі цікаві мовні проблеми. Випуски останніх років містять знову ж такі „цікаві" і практичні теми, як довгі статті про мову Леніна (принаймні в чотирьох номерах), або писання про „українсько-російську мовну співдружність", чи про те, що про мову говорили Чехов, Чернишевський чи Гоголь.

Спостережливий читач зауважить щоразу то більше впихання російської мови до цього українського журнала. В 1976 р. впроваджено додатково російський зміст, знову ж 1979 р. додатковий конспект російською мовою (і то на першому місці).

Щоб нашим читачам унаочнити метаморфози обговореного мовного журналу та всі зигзаги в його мізерному тиражі, даємо діяграму, яка ці речі ілюструє.

Вілан

Анатоль Вовк

Найновіший правописний словник

Правописний словник української мови за ред. Яр. Рудницького і К.Церкевича, УМ-МАН і Н-ДТУТ, Ню Йорк і Монтреаль, 1979.

За відносно короткий час від появи цього словника на нього появилося вже декілька рецензій чи оглядів. Нам відомі три: А. Власенко-Бойцун („Свобода" з 3.VII. 1980), М. Антоновича („Новий шлях" з 16.VIII.1980) та Д. Б. Чопика („Новий шлях з 13.IX.1980). Постараємося тут підсумувати їх зміст та висновки, а тоді додати ще власні спостереження і думки про цю працю. Перша авторка коротко інформує про обсяг словника (коло 65 тисяч слів) та його підґрунтя і джерела (названо 6 словників). Вона уважає, що „...словник достатньо заповнює прогалину в українській мовознавчій практиці" та що він є достосований до теперішніх еміграційних потреб. Другий автор, подавши подібні загальні інформації, обговорює специфічні реєстрові слова словника, зокрема назви в його географічному додатку. Деякі з них він схвалює (Таїлянд, Бангладеш), інші критикує як непотрібно взяті з підсовєтського правопису (Абіссінія, Александрія, Майамі). Антонович відмічує теж непослідовність транскрипції деяких французьких назв (то Сен- то знову Сейнт-). Він, одначе, помиляється, твердячи, що словник Ізюмова-Панейка, на якому базований новий словник, не мав апострофа, бо апостроф там послідовно вживаний. (Словник за ред. О. Панейка, був виданий у Львові 1941 р. Це було друге доповнене видання *Правописного словника* О. Ізюмова, що вийшов був у Києві 1931 р. Про це перше видання не можемо говорити, бо воно нам недоступне).

Словник предметом доповіді

Рецензія проф. Чопика, найдовша й найґрунтовніша, є текстом доповіді, яку автор прочитав на науковому з'їзді Постійної Конференції Українських Студій у Гарвардському Осередку в червні 1980 р. Рецензент стверджує, що словник Рудницького-Церкевича не є першодруком, а лише фотомеханічною відбиткою словника за редакцією О. Панейка із внесеними поправками та зміщеннями деяких гасел. Оригінальною частиною словника є додаток з наголовком „Список додаткових географічних назв, неподаних у тексті словника", що займає 11 стор. із 795 сторінок цього видання. За підрахунком Чопика, додаток нараховує біля 600 власних і географічних назв.

Щодо внесених поправок, то рецензент відзначує зміну писання закінчень деяких слів французького походження з *—ієр* на *-'єр*. У словнику Панейка є, напр., КАРІЄРА, БАРІЄР(А), у новому ж словнику знаходимо КАР'ЄРА, БАР'ЄР. (Але зате слово, БРАКОНІЄР змінено там на БРАКОНЬЄР, А. В.). Інша відзначена коректива, це зміна звукосполучення *—іо-* у деяких запозичених словах на *-ьйо-*, напр., замість Панейкового МІЛІОН, СЕНІОР словник рекомендує МІЛЬЙОН та СЕНЬЙОР. Обидві ці корективи, на нашу думку, є правильні тому, що вони в згоді як з „харківським", так і з сучасним „підсовєтським" правописом. (Виразником першого правопису є *Правописний словник* Г. Голоскевича (7-ме вид., Київ, 1930), другого ж *Орфографічний словник української мови* за ред. С.І. Головащука і В.М. Русанівського (Київ, 1975) та *Словник-довідник з правопису* за ред. В. М. Русанівського (Київ, 1979).

Більше, як половину своєї доповіді проф. Чопик присвятив аналізі власних імен, тобто імен і прізвищ осіб та назв місцевостей. Він уважає, що „багато рації" має рекомендоване в словнику написання *СИТІ* замість рекомендованого „харківським" правописом *СІТІ*, бо таке написання підкреслює що у цьому слові звук *С* є твердий, а не м'який. Отже, треба ДЖЕРЗІ-СИТІ, АТЛАНТІК-СИТІ тощо. (Але в реєстрі нового словника залишилося невиправлене Панейкове *„Сіті"*[як квартал Лондону], мабуть, через недогляд, А.В.).

Зате в передаванні інших географічних назв рецензент знаходить в новому словнику великі й численні непослідовності. Це стосується правопису подвоєних звуків, а зокрема транскрипції англійських голосних та англійського звука L, що передається непослідовно, то твердо, то м'яко (Л та ЛЬ). Простудіювавши численні наведені приклади, не можна з рецензентом не погодилися.

(Закінчення в наступному числі)

Відбулися збори Станиці Братства кол. Вояків І-ої УД УНА

Дня 3-го травня відбулися тут річні збори Станиці Братства кол. вояків І-ої УД УНА в Нюгейвені, до якої належать теж члени Братства з сусіднього Бриджпорту. До президії зборів обрано проф. І. Телюка — голова, а на секретаря — мґра Ст. Волянського.

Запропонований порядок нарад прийнято без змін, як також прийнято протокол із попередніх річних зборів, після чого звітували члени уступаючої Управи. Голова Корнель Креховецький здав короткий звіт з відбутих засідань Управи, імпрез, річниць, пікніків та склав щиру подяку за співпрацю членам Управи та довір'я до нього.

Касир Б. Антонишин подав докладний касовий звіт. Секретар Управи Л. Марків звітував з діяльности Станиці. За останні два роки було 10 засідань, відсвятковано традиційні імпрези Станиці й також брали участь в інших громадських імпрезах.

Уряджено пікніки на фармі Березовського, відправлено панахиди за св. п. полк. Мельника та за всіх борців за волю України; відбуто святочний реферат про Симона Петлюру; переведено збірки добровільних датків на охорону могил вояків. Брали участь у з'їзді Крайової Управи в Ґлен Спей. Проф. І. Телюк брав участь у з'їзді ГУ в Торонто, Канада, як делеґат Станиці. Переведено збірки на Суспільну Опіку, висилку святочних карток для закладника в Ірані М. Метрінка; почесну стійку з прапорами на посвяченні пам'ятника на могилі св.п. Михайла Худого.

Станиця брала участь в академіях ген. Шухевича, Л. Марків і проф. І. Телюк були делеґатами на XIII Конґресі Українців Америки у Філядельфії, а також переводили збірки на українських інвалідів. Голова Контрольної комісії З. Мандич звітував про переведену контролю книг Станиці, які знайдено в належному порядку.

Після дискусії та уділення абсолюторії приступлено до вибору нової Управи Станиці, яку обрано в такому складі: проф. І. Телюк — голова; заступники голови — З. Мандич і мґр Ст. Волянський, секретар — Л. Марків; скарбник — Б. Антонишин; імпрезова референтка — Н. Лодинська; пресовий референт — В. Пелещук; книжковий референт — О. Ґоїк; прапороносці — В. Полудневич, В. Березовський і Б. Романюк; члени — пор. М.Панкевич, І. Загрійчук, Р. Гижий, Б.Сенів. Контрольна комісія: голова — К.Креховецький, члени — О. Гладкий і Н. Перепічка.

Нововибрана Управа діятиме впродовж двох років.

В.П.

Про сусідів...

(Продовження зі стор. 2)

ний проголошенням Галичини „Дистриктом Ґаліціен" під безпосереднім німецьким управлінням. Про „Велику Галичину" не могло вже бути й мови, а „безпосередній зв'язок Румунії з Великонімеччиною" був ґарантованийу. А втім, за свою союзницько-вислужницьку ролю Румунія отримала ще й смугу української території між річками Дністер і Бог разом з портовим містом Одесою!

Документальна пригадка про ці події з-перед 40 років повинна спонукати нас усіх глянути на сусідів України без ніяких ілюзій. Їхні традиційні великодержавні настанови не зміняються — вони розглядають українську націю та її державність, як явище суперечне їхнім інтересам. Коли такі сателітні держави Москви, як Румунія, підкопують єдність і суцільність т. зв. совєтського бльоку держав,

тоді ми можемо радіти цим явищем,але не дуже. Бо це добре, що Росія має труднощі з тими народами й державами: тягар російської окупації дещо меншає на плечах українського народу... Але якщо б Румунія й інші сателіти цілковито усамостійнилися, тоді українському народові стало б гірше. Московське ярмо на українській шиї стало б ще тяжче, а сусіди-агресори ще більше вросли б у потугу.

В СЕУЛЮ, столиці Південної Кореї, відбулася величезна маніфестація, в якій узяли участь понад два мільйони учасників. Маніфестація відбулася з нагоди 31-шої річниці вибуху корейської війни. Вістря маніфестації було звернене проти сучасного комуністичного режиму в Північній Кореї та особисто проти комуністичного диктатора, президента Північної Кореї Кім Іль Сунга. Диктатор Кім Іль Сунг не лише закріпив свою владу в Північній Кореї, але й подбав про те, що його сина визнано його наступником на посту президента і комуністичного лідера. Маніфестації з нагоди 31-ої річниці вибуху війни організувала Антикомуністична Ліга, організація, яка веде активну боротьбу проти комунізму.

ДО КЛОПОТІВ ірляндського уряду долучилися й комплікації, зв'язані з голодівкою членів ІРА, які домагаються прав політичних в'язнів, хоч існуючі закони за злочини, що їх поповнили в'язні-члени ІРА, таких прав не визнають. Після смерти трьох таких голодуючих в'язнів, тепер зближається смерть дальших. Ірляндський уряд та католицька церква роблять усі можливі заходи, щоб до чергової смерти не допустити.

„Україна — гаразд!"

(Продовження зі стор. 2)

раїна" впав від польської кулі молодий студент Адам Коцко — власне тоді ці молоді люди, як їх тоді називали „академіки і техніки" виступили явно-славно з назвою свого спортового товариства „Україна" — Львів!

І в тому їх заслуга, і тому ми їх сьогодні вшановуємо в особах їх переємників — отих людей, які сьогодні сидять з нами за спільними столами — колишніх змагунів „України" — футболістів, гокеїстів, боксерів, наколесників — людей, які прославляли назву „Україна" перемогами над чужинцями — поляками, мадярами, жидами, німцями, румунами, чехами — які мусіли цю назву респектувати і користися перед нашими змагунами.

Важко це їм приходило, оособливо полякам. Пам'ятаємо, як після переможного матчу „Україна" проти „Польонії" з вислідом 12:2 в нашу користь, ці, які цих змагань не бачили, питали: „Які вінік?" себто, який вислід. А відповідь була „Львовянє" виґралі..." бо не могла їм перелізти через горло назва „Україна"!

Ми вшановуємо не лише змагунів і діячів „України" — Львів — ми вшановуємо також і тисячі їх прихильників, які шлють привіти з Англії, Арґентини, Австралії, цих, яких ми називали „кібіцами", а яких тепер називають по-совєтськи „болільниками —(„Що і де їм болить" питав слушно наш гокейний австралієць Мільо Бучацький). Це ті, що тисячами заповнювали місця навколо грищ, де змагалася „Україна", це ті, що тисячами заповнювали місця навколо грищ, де змагалася „Україна" це ті, що в дощ чи неґоду, не раз в мороз ішли пішки, іноді багато кілометрів щоб побачити свою дружину і гукнути: „Україна—темпо" чи „Україна—пів тузіна!" Це ті, про яких кажеться:

Коли по сорок роках ти згадуєш ще нині
Як „шпіляв" Леньо Скоцень у нашій „Україні"
Як то ми вгацманили баняків шість „Погоні"
І не кажіть мені ви, що це є все „бальоні"
і Фурт, без перестанку про це б ти гомонів,
Ти добрий брате „кібіц" — ти не забув про Львів!

* * *

Восени минулого року горстка ентузіястів в Торонто, мій колеґа з Дивізії Остап Стецьків, Леньо Скоцень та інші „олдтаймери", заініціювала відзначити 70-річчя заснування СТ „Україна".

Їх заклик у цій справі натрапив на добрий ґрунт у Філядельфії. УСО „Тризуб", першим головою якого був останній голова СТ „Україна" незабутній В.Блавацький підняв ініціятиву і завдяки тому, що, мабуть, це єдине наше спортове товариство розпоряджає великою посілістю, „Тризуб" це завдання міг реалізувати.

Його відмолоджений динамічний провід, придбав цю посілість, що її ми вже всі побачили сьогодні, і пішов правильним шляхом, беручи приціл на нашу найбільшу цінність — на вас, молоді люди, на нашу радість і нашу надію.

Ділові комітету ЗСА і Канади дали багато праці, підготовлюючи цю спортово-політичну маніфестацію. Бо це є маніфестація — вона знайде свій відгук у світі і цей відгук залине аж туди до Львова і Києва — всюди, де живуть наші земляки, наші брати сестри.

Багато було праці — листів, закликів, комунікатів, відвідин установ, телефонів на далеку віддаль, збирання матеріялів — усіх праць зв'язаних з організуванням великого дня, який, маймо надію, буде милевим каменем у дальшому розвою нашого спорту і виховних діл. У цій гемісфері — щоб ми не верталися додому з порожніми руками.

* * *

Коли влітку 1944 року надійшла на наші землі знову червона навала — ми вийшли з батьківщини, одні як вояки із зброєю в руках, інші, — як скитальці. Але всі ми забрали зі собою любов до України і до СТ „Україна" і понесли її почерез скитальські табори, почерез моря і океани до Америки, Канади, Бразилії, Арґентини. Австралії. І ми несемо цю любов далі, аж до останнього нашого віддиху. Бо інакше — чи варто було б жити?..

А тепер — наше і ваше завдання молоді люди, які переймете від нас святий вогонь, продовжувати цей шлях, продовжувати нашу любов до цього першого у світі спортового клюбу з назвою „Україна"— діяти в цьому напрямі для добра українського спорту, для добра української громади, для добра українського народу.

Вашим завданням є продовжувати цю незабутню традицію, аж до дня, коли червоно-чорні барви „України" — Львів зацвітуть знову не лише на площах городу Лева, але й на спортових стадіонах Києва, Одеси, Харкова, Ужгороду, і коли знову задзвенить переможний вигук, яким змагуни „України" вітали спортову публіку перед своїми змаганнями: „Україна — гаразд!"

Один чи два...

(Продовження зі стор. 2)

Запитаймо себе, яка користь з того, що будемо мати десятки малих музеїв чи збірок. Чи не даватимуть вони радше образ убогости чим багатства української культури? Пересічний відвідувач оцінюватиме культуру на підставі того, що побачить у такому музеї. Великі багаті державні народи могли б мати свої музеї чи інститути в різних містах Америки. Проте вони радше творять їх в такій метрополії як Ню Йорк і зосереджують у них свої ресурси. Основник багатства роду Ротшильдів у Франції говорив, коли хтось (одиниця чи громада) має один мільйон франків (чи дол.) і роздасть їх одному мільйонові осіб (по одному франкові на особу) ніякої користи з цього не буде для суспільства. Однак коли за той мільйон він створить підприємство, яке дасть працю сотням або тисячам осіб, якого капітал буде рости, користь для народу очевидна. Так думають творці потужних економік західніх держав. Деякі українці думають, що краще є роздрібнювати фінансові ресурси громади, даючи кожному трішки. Тому так важко нам творити щось велике.

Коли двоєння і троєння установ (або і політичних груп, бо чейже маємо по дві чи три партії із тією самою назвою) відбувається всередині української громади, ніхто цього не бачить. З уваги на розсіяність українців по цілому світі, наприклад, існування двох високих шкіл чи двох наукових установ із окремими спеціяльними завданнями, може бути не лише оправдане, але й корисне. Коли ми творимо установи, призначені на те, щоб показати світові здобутки української культури в одному і тому самому місці, таке роздрібнювання наших культурних людських і економічних сил не лише недоцільне, але й шкідливе. Ми не лише не показуємо цілости наших здобутків, але доводимо світові, що ми ще не доросли, щоб керувати собою раціонально й вміло використовувати власні ресурси.

Можливо. Я. Гніздовський пропонує створення образотворчого музею, окремо від етнографічного, хоч ясно про це не каже. Він, мабуть, не бажає, щоб його твори як і твори інших видатних мистців були зберігані в музею, який має етнографічну збірку. З таким поглядом важко погодитися. Очевидно, у власній державі, навіть лише з кількамільйоновим населенням, існують різні музеї: картинні ґалерії, історичні, військові, природознавчі, етнографічні і т.п. Але не всюди. Наприклад Метрополітальний Музей у Ню Йорку має також етнографічну збірку одягів. У Національному Музеї у Львові, створеному Митрополитом Шептицьким були портрети, ікони, тканини і зразки прикладного мистецтва. Київський Міський Мистецько-Промисловий Музей має відділи: мистецький, археологічний, історичний, етнографічний, нумізматичний, художньо-промисловий і відділ старого Києва.

Зокрема музеї, інститути, доми культури, творені поза межами країни, стараються дати повний образ культурних здобутків свого народу. Вони виставляють твори своїх видатних мистців і також народну творчість, влаштовують концерти клясичної музики і народної, висвітлюють фільми, влаштовують доповіді тощо. Наприклад, цієї весни Жидівський Музей у Ню Йорку влаштував виставку „Ізраїльських Мистців XX сторіччя" поруч показу лялькового театру з Парижу, та постійної збірки ритуальних, релігійних об'єктів, одягів тощо.

На нашу думку, один музей української культури з різними відділами може відіграти багато більшу ролю, як два музеї, із яких кожний буде показувати частину наших здобутків. Відвідувач, що схоче бачити українські вишивки чи писанки, легко зможе перейти до іншої кімнати чи на інший поверх і побачити твори українських видатних мистців. Мало хто із зацікавлених осіб матиме час і охоту відвідувати аж два музеї. Ми не думаємо, що мистці потерплять на славі, якщо їхні твори будуть у будинку, де є виставлені також зразки української народної творчости. Ми також певні, що будуть в нас мистці, які не матимуть нічого проти того, щоб їх називати „українськими мистцями" так, як світової слави еспанські, французькі німецькі чи інші мистці не протестують, коли їх ідентифікують за їхньою національністю.

* * *

Український Музей у Ню Йорку, очевидно потребує більшого приміщення. Його етнографічна збірка зросла від початкових 700 об'єктів до понад — 2,000. Треба місця на історичний відділ і на картинну ґалерію. У пошукуванні за місцем Управа УМ ввійшла в контакт з представниками дирекції Українського Інституту Америки. Представники УМ пропонували злиття Музею та Інституту під назвою „Український Музей — Інститут" або „Український Музей і Інститут під одним керівництвом. Така установа продовжала б діяльність Інституту, влаштовуючи доповіді, концерти, зустрічі і рівночасно служила б місцем зберігання і показу різних здобутків української культури. Один член Управи УМ був готовий пристосувати будинок до потреб музею на власний кошт (даючи нові вінди, вичищуючи підвал тощо). Дирекція УІА цю пропозицію відкинула, підкреслюючи, що вона не бажає переміняти Інституту в музей, а радше плянує зробити з нього загальновиховну інституцію, де відбувалися б концерти, доповіді, виставки окремих мистців, товариські зустрічі. Інститут матиме кімнату з творами Архипенка і Грищенка, проте музейний аспект Інституту буде радше обмежений. Представники Інституту пропонували Музеєві влаштовувати свої виставки в будинку Інституту, або примістити свою етнографічну збірку на першому поверсі (партері). Управа УМ не могла погодитися на ці пропозиції, бо таке переношування народних одягів, вишивок до будинку, де ані температуру, ані вологість не контролюють, довело б до скорого знищення їх. Знову ж один поверх Інституту не є розв'язкою проблеми простору для Музею. Такий поверх малощо більший від теперішнього приміщення музею. Поодинокі представники дирекції Інституту запевняли нас, що вони не мають плянів творити другий музей. Якщо так, тоді обидві інституції можуть не лише існувати але навіть співпрацювати, бо кожний виконуватиме іншу функцію, хоч обидві служать українські громаді. Проте в останніх „Вістях до членів Інституту" дирекція інформує читачів про переговори з музеєм у Стемфорді. Отож можливо, в Інституті таки плянують мати власну етнографічну збірку.

Видно нам таки важко перемогти недугу, про яку була мова на початку статті. Байдуже чи хто родився в Україні, чи в Америці, чи хто здобув освіту в Европі чи в американських високих школах,українці видно не здібні до раціонального і доцільного розподілу функцій.

Хроніка ЛМКлюбу в Ню Йорку

У квітні були тільки три п'ятницеві вечори, але які вони були особливі. 3-го квітня була різноманітна програма—„Музично-вокальний вечір". Участь брали студенти Українського Музичного Інституту. В першій частині виступав Вілліям Алєбра скрипка (четвертий рік науки) Вівальді концерт ґ-моль і „Син пушти" Белля Келєр, при фортепіяні Марта Алєрба, сестра Вілліяма. Скрипка кляси проф. Р.Венке. Марта Алєрба — фортепьяно, кляса проф. Л.Стругацького. Крім того, Марта Алєрба виконала „Полічинелля" Рахманінова. Сестра їх Аніта Аєрба — скрипка, виконала першу частину концерту Війотті Ґ-дур, і фантазію на тему пісні „Верховина". При фортепіяні Марта Аєрбе.

Дуже приємно було відмітити, що в нашім Музичнім Інституті вчаться не тільки українські діти, але і чужинці, що означає, що МІ має вироблену марку, доказом чого є те, що в концерті брали участь учні Аєрби.

В другій частині проф. Роман Левицький порадував нас грою на бандурі настроєві пісні з давніх часів „Не забуду чарівну нічку ту ", що викликала в багатьох приємний спомин.

Дуже приємною несподіванкою було тріо молодих співачок „Черемшина", що створилося при Осередку СУМ-А в Ню Йорку, а саме: Бриґіда Заяць - глибоке звучне меццосопрано (керівник ансамблю), Марійка Кінь - сопрано, як кришталевий дзвіночок, і Галина Лев, прекрасний альт - густий, сочистий. Вони відспівали „Мавки" муз. Білаша, „Сонце низенько" і „Вечір на хуторі" муз. Балтаровича; крім того, „Дай, дівчино, ручку на прощання" і „Вечірню пісню". Співачки — немов прегарний букет квітів, а при фортепіяні ще одна квітка, здібна акомпаньяторка Соня Шереґ, колишня учениця проф Калини Чічки.

10-го квітня Олена Бойко розповіла нам про свої подорожі вітрильником „Саймон" через Атлантійський океан. Розповідь при незвичайні пригоди з чотирирічного життя на морі була дуже цікавою. Відвідала О. Бойко острови Азорські, еспанські, північно-африканські і різні порти. Все це було ілюстровано великою кількістю прозірок. Було б дуже цікаво, якби опис цих подорожів був виданий друком, бо рідко трапляється, щоб хтонебудь перевів для своєї приємности чотири роки на морі. За товариство вона мала лише свого чоловіка. Олена завзята спортовка, уроженка Львова.

17-го квітня ми мали особливий вечір, присвячений пам'яті поета і вченого Михайла Драй-Хмари, замордованого в тундрі Колими. Зворушливим було слово про батька д-ра Оксани Ашер, яку батько залишив кількарічною дитиною. Вірші, здебільша присвячені його донечці, дружині, невпинній надії побачитися з ними, читала Рома Шуган. Спів оперової співачки Марти Кокольської-Мусійчук при акомпаньяменті проф. Ігоря Соневицького, був гідним завершенням того високого мистецького, урочистого вечора. На вечорі була присутня дружина св. п. Драй-Хмари Ніна, яка видала на еміґрації збірку його творів.

О.Сон.

ПРЕДСТАВНИКИ МЕХІКО і ЗСА підписали у Вашінґтоні договір про створення комісії промислу і торгівлі, завданням якої буде вивчати можливості співпраці обох країн у цих ділянках та шукати найкращих методів для зміцнення господарської пов'язаности між ними. Можливости такої господарської співпраці величезні, бо в баґатьох випадках їхні господарства доповняють одне одного. Проте на перешкоді цьому стоять застарілі ресантименти та такі потягнення мехіканської політики, як підтримка і тісна співпраця з Фіделем Кастро, мехіканські виступи проти уряду в Ель Сальвадорі, підтримка лівих партизан тощо.

Замість квітів на свіжу могилу

бл. п.

Федора Павловича Бульбенка

склали пожертви

на УКРАЇНСЬКУ ВІЛЬНУ АКАДЕМІЮ НАУК:

по 25.00 дол. — В. Бакало, В. Богданів, Г. Орел;
по 20.00 дол. — О. Бражник, Г. Плужник-Білоус, М. Семененко, К. Турянська;
по 10.00 дол. — В. Діберт, О. Карачківська, О. Крилова, С. Чалишев;
по 5.00 дол. — А. Давиденко, Г. Шерей.

В СОРОКОВИЙ ДЕНЬ СМЕРТИ

бл. п.

Інж. ІВАНА ХАРАМБУРИ

ГОЛОВИ РЕҐІОНАЛЬНОГО КОМІТЕТУ ЯВОРІВЩИНИ

замість квітів на Його свіжу могилу

на ВИДАВНИЧИЙ ФОНД ЗБІРНИКА „ЯВОРІВЩИНА"

складають:

по 50.00 дол. — Бриттан Роман і Теодора, Єйна Микола й Анна, Кохановський Зенон;
по 25.00 дол. — Каламунецький Стефан, Костюк Володимир і Євгенія, Масюк Мирон і Марія, Хадай Ольга, Хархаліс Микола і Ярослава;
по 20.00 дол. — Барагура Володимир, Гентош Йоанна, Горницький Адріян, Ґіба Олена, Кульчицька Олена, Масюк Олена, Масюк Стефан, Масюк Ярослав;
по 10.00 дол. — Ванчицька Ірена, Гавраник Іванна, Когут Мирослава, Мокрівський Іван, Хархаліс Марія.

•

Достойній Родині Покійного складаємо вислови глибокого співчуття.

Ділимось сумною вісткою
з Рідними, Приятелями і Знайомими,
що дня 8-го червня 1981 року з Волі Всевишнього,
заосмотрена Найсвятішими Тайнами, відійшла від нас
у Вічність, на 81-му році трудолюбивого життя,

наша Найдорожча, Незабутня

СЕСТРА І ТЕТА

бл. п.

ГАЛИНА з ГАРАСИМІВ АРТЕХ

ПАНАХИДУ відслужено дня 9-го червня 1981 р. в похоронному заведенні "Maple Hill Chapels" (Talarski) в Гартфорді, Конн.

ЗАУПОКІЙНУ СЛУЖБУ БОЖУ відправлено в українській католицькій церкві св. Архистратига Михаїла в Гартфорді, Конн., дня 10-го червня 1981 р. Тлінні Останки Покійної похоронено на українському католицькому цвинтарі св. Михаїла в Ґластонбері, Конн.

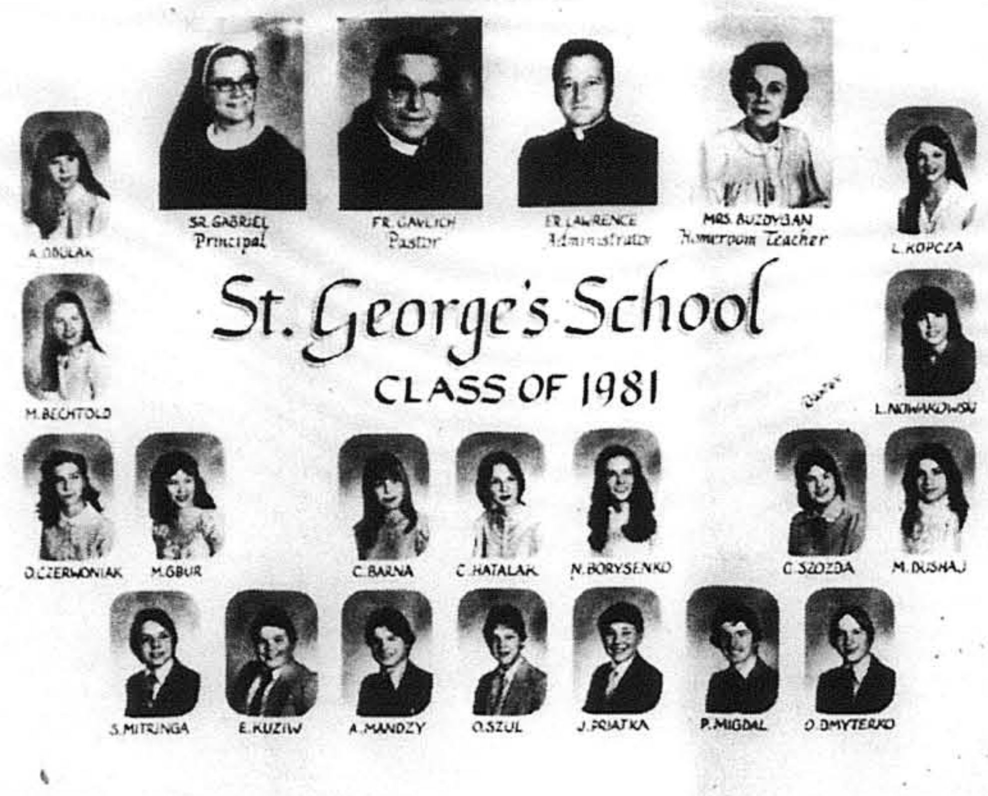
ВІЧНА ЇЙ ПАМ'ЯТЬ!

Залишились в глибокому смутку:

брати:
ІВАН
СТЕПАН з дружиною КЛЯРОЮ
МИХАЙЛО

кузени:
ІРЕНА з мужем д-ром ВОЛОДИМИРОМ ҐЕРЕНТОМ
д-р ЯРОСЛАВ С. ГАРАСИМІВ з дружиною РОКСОЛЯНОЮ і сином ЛЕВКОМ
мґр РОМАН З. ГАРАСИМІВ з дружиною КОНСТАНТИНОЮ і дітьми

День, який вони будуть пам'ятати

В українській скарбниці у нюйорському давтавні, де стоїть церква святого Юра, де Пласт і СУМ–А влаштовані, де формується душа української дитини, в суботу, 13-го червня цього року, 18 нових градуантів восьмої кляси елементарної школи св. Юра набожно слухали Службу Божу, яку відправив о. Себастіян Шевчук, ЧСВВ, та приймали кінцеві дипломи з рук директорки сестри Гавриїли, ЧСВВ.

Вполудне на обіді в Народному Домі зібралося коло сотні гостей. Градуанти засіли за головним столом. Дівчатка у білих, довгих суконках, хлопці в найкращих вбраннях, всі прибрані корсажами з лентами, з відзнаками школи. Молоді личка усміхнені, а в очах довір'я й іскра цікавости, ніби з запитом, яке то нове життя розкриється перед ними? Вони вже не діти, а молоді люди. Юність! Найкраща пора в житті людини.

Градуантка Марта Бехтольд, тостмайстер, попросила о. Себастіяна Шевчука відкрити це свято молитвою, а опісля в імені градуантів сама привітала зібраних на залі гостей. Слово від учнів виголосила по-англійськи Маріка Ґбур, а прощальну промову по-українськи Святослав Мітрінга.

З учителів промовляли: директорка сестра Гавриїла, ЧСВВ, учителька Ольга Баздиген, Аполонія Книш, колишня учителька садочку і української мови, і особливо зворушливо промовив о. Себастіян Шевчук, ЧСВВ, зі щирістю, в якій відчувалася близькість катихита до дитини. Студенти, як вияв вдячности, вручили своїм учителям букети рож.

Гість із Філядельфії д-р Андрій Шуль промовляв від абітурієнтів цієї школи, в якій він учився, де мав товаришів шкільної лавки, які залишилися друзями назавжди. Присутні побачили в ньому молоду, зрілу людину, яка добилася успіхів у своєму житті і тепер із щирим ентузіязмом і сантиментом згадувала літа своєї юности і з гордістю називала себе алюмном Школи св. Юра.

Прегарну несподіванку зготовив учням також Український Народний Союз, даруючи 20 екземплярів книжки „Меч і Книга" Володимира Барагури з автографом автора і дедикацією поіменно для кожного учня. Катрія Червоняк подякувала за великодушний дар УНСоюзові і передала книжечки дітям.

Ніжною прикрасою, неначе вишивочкою, був останній подарунок від батьків, керамічний ініціял, який пристарала і особисто роздала учителям і кожному студентові Юлія Шозда.

Батьки виявили свою вдячність грошовими датками: у пам'ять св. п. пароха о. Володимира Гавліча, ЧСВВ, на радіопрограму, зібрано 120 дол. та 200 дол. на новіціят ЧСВВ в Гленкові і на піддержку Школи св. Юра — 100 дол.

В Ініціятивному комітеті батьків працювали: Роксоляна Мітрінга, голова; Юлія Шозда, Ірина Бехтольд і К. Червоняк. Всі вони ревно допомагали, служили власною ініціятивою і запалом.

Так то громада учителів, батьків та гостей випровадила 18 нових градуантів у дальшу дорогу життя із дипломом, українською книжечкою і тихим побажанням, щоб Провидіння Боже їх ніколи не опускало в цьому збаламученому світі.

М. Л—Р

Відбулися величаві...

(*Продовження зі стор. 1*)

років скитання, перед сценою, дружньо стискали собі руки колишні зірки українського спорту, вихованці СТ „Україна" Львів, які у великій більшості продовжували гідно репрезентувати спортову Україну в різних країнах вільного світу. Як колись на площах, льодових аренах, наколесницьких турах, цих, тепер вже заавансованих у віці, але молодих духом, спортовців учасники бенкету оваційно привітали: Омеляна Банаха, Миколу Гошовського, Андрія Коморовського, Володимира Магоцького, ред. Осипа Новицького, Теодора Новаківського, д-ра Івана Павлічку, Романа Пазуняка, Олександра Скоценя, Остапа Стецького, Тараса Яцкевича, Антона Змия, д-ра Івана Яроша, гакіюкарів — Омеляна Бучацького (Австралія) і д-ра Юрія Диця, боксера — Євгена Пащина і згадуна у наколеснцтві -Івана Бабія. Хвилиною мовчанки вшановано пам'ять усіх тих, що померли — діячів і спортовців „України" Львів. Із довшими святковими доповідями виступали: голова УСО „Тризуб" — І. Чижович, інж. Б. Сірий (в англійській мові), ред. О. Лисяк, і з головною доповіддю — Олександер Скоцень. У розваговій частині вечора виступали: дует „Тризубівок" — Х. Чижович і Г. Мельник, які відспівали декілька пісень при власному акомпаньяменті гітар; Іванна Климовська (Язичинська) відчитала гуморески „Най жиє український шпорт". Після вичерпання бенкетової програми відбулася танцювальна забава при звуках оркестри „Червона Калина".

Багатолюдні недільні святкування

Недільну програму започатковано врочистою польовою Службою Божою, що її відправив парох церкви Царя Хреста о. Біланич. В цій Службі Божій взяли святкову участь відділи молоді в одностроях із своїми прапорами: Пласту, УСО „Тризуб" і СУМ-А. Після Служби Божої на головний площі оселі перед українським і американським прапорами та зібраними почесними гостями відбулася дефіляда, під час якої, між іншими, коротке слово привіту виголосив голова Української Спортової Централі Америки і Канади Роман КуцілЬ.

Згідно з програмою дня слідували змагання копаного м'яча. В першій зустрічі дружина сеньйорів УСО „Тризуб" перемогла сеньйорів СТ „Україна" Торонто-Монтреаль високим вислідом — 5:1. Переможні голі для „Тризуба" здобули: Харченко—2, Монтаґ, Вагнер і д-р Павлічко. Крім згаданих в складі „Тризуба виступали: Літинський, Р. Презимірський, Є. Кравець, Б. Чубатий, А. Чубатий, А. Рач, Б. Марчук і В. Воланюк. В складі збірної СТ „Україна": О. Лисак, О. Дрогобицький, А. Дзяма, Б. Бобинець, В. Сірський, М. Чернявський, М. Гарапин, В. Закалужний, С. Шило, Б. Гуль, Я. Коваль, М. Дмитришин, Д. Мельник, В. Бибик, В. Ігнатович, Л. Гуль.

У чергових змаганнях сеньйорів УСВТ „Ч. Січ" перемогли „Тризуб" таким же вислідом 5:1. Переможні голі для „Ч. Січі" здобули: М. Фарміга—4 і С. Касіяненко. Крім них в цих святкових змаганнях виступали: Ю. Аннюк, Т. Понось, Г. Переборов, В. Бакун І, В. Бакун ІІ, О. Ткач, А. Охрименко, М. Бойчук, Ю. Гельбік.

Програму змагань закінчили перші дружини УСВТ „Ч. Січ" і УСО „Тризуб" ремісовим вислідом 0:0. Обидві дружини виступили у вакаційних складах, особливо „Ч. Січ", у якій бракувало: М. Микуляка, М. Чарного, Д. Благого, Колеса і Куцини. Склад „Ч. Січі" був: М. Хамуляк, Ю. Бакун, І. Чижович, А. Б акун, Р. Ганич, Д. Бакун, Р. Букачевський, В. Ткач, Ю. Юркевич, М. Фарміга та змагуни — гості Дж. Петручелі і Ф. Санчес.

Склад „Тризуба": Е. Лоза, Д. Прончак, Д. Болес, Д. Кульчицький, Ц. Ґант, Т. Козак, Р. Беднарський, П. Насер, А. Лисак, Б. Санторе, Дж. Сесок і Т. Ковбой.

Після змагань провідні діячі УСО „Тризуб" вручили ювілейні прапорці представникам українських спортових Товариств та плякети переможним дружинам відбиванкового турніру. Учасників розважала відома Українська Струнна Оркестра у Філядельфії, яка виступила в гарних козацьких одягах.

У недільних програмах святкувань взяло участь приблизно 1,000 осіб, учасників і гостей, що прибули на „Тризубівку" сотнями автомобілів та двома автобусами з Канади.

У загальному, святкування 70-річчя СТ „Україна" пройшло достойно й успішно, що треба завдячити трудові Комітету і головно Управі УСО „Тризуб" на чолі з Ігорем Чижовичем. Приємне враження на гостей з інших міст і країн, справила нова посілість „Тризуба", яку товариство в міру своїх скромних матеріяльних спроможностей постійно розбудовує. Можна сказати, що це цінний клаптик „спортової України" і, як такий, заслуговує на ще більшу підтримку української громади у Філядельфії.

• • •

Діловий комітет для вшанування 70-річчя заснування СТ „Україна" Львів звертається із закликом до осіб, які робили знімки під час Ювілейних Святкувань на посілості УСО „Тризуб" у Горшем біля Філядельфії та під час ювілейного бенкету в днях 20-21-го червня 1981, щоб вони прислали по одній вдалій знімці з цих подій на адресу Комітету, для пізнішого використання у пресі чи в окремій публікації. Таким чином можна зберегти для майбутнього цю історичну спортово-політичну маніфестацію і стати співавтором публікації про цю подію.

Знімки з поданням прізвища й адреси фотографа та коротким підписом „Хто, де, коли і що" просимо слати на адресу: Ukrainian - American Sport center TRYZUB, 4030-32 North Broad Street, Philadelphia, Pa., 19141

Проф. Р. А. Конквест...

(*Продовження зі стор. 1*)

жить до типу британських учених, які поєднують наукову працю з практикою в ділянках військовій та дипломатичній. Активний учасник Другої світової війни, нагороджений медалею Британської Імперії, він займав високі дипломатичні пости (в посольстві в Софії, делегації до Об'єднаних Націй тощо). Науково він працював у Лондонській школі економічних і політичних наук, а також у вищих школах Америки, зокрема в Колумбійському університеті.

Під сучасну пору він очолює науковий сектор Інституту ім. Гувера для дослідів Війни, Революції і Миру в Стенфордському університеті, що є найбільш авторитетною американською інституцією для дослідів часів поміж 1917 та 1939 роками.

Роберт Конквест є автором цілої низки творів, які зайняли місце настільних книжок у світовій науці й політичному світі. Їх видають пізнішими високими тиражами престижеві видавництва. Серед них є такі: „Вбивці націй: Совєтська депортація національностей" (1960), „Остання імперія" (1962), „Майбутність комунізму" (1963), „Совєтська національна політика в практиці", „Совєтська поліційна система", „Холодний погляд на комунізм", і клясичний твір про сталінський терор: „Великий терор: сталінські чистки тридцятих років (1968).

Проф. Р. А. Конквест плянує написати свій твір протягом двох років, так що в 1983 році буде можна його здати до друку.

На пропозицію члена Надзірної Ради Гарвардської Україністики проф. Романа Шпорлюка з Мічиґенського університету, дирекція УНІГУ заангажувала на наукового асистента для проф. Р. А. Конквеста найкращого учня проф. Шпорлюка д-ра Джеймса Мейса, який якраз два місяці тому блискуче захистив докторську дисертацію про 30-ті роки на Україні.

ДОПОВНЕННЯ ДО ІНФОРМАЦІЇ

У звідомленні про похорон бл. п. о. д-ра Гавліча, ЧСВВ, яке появилося 17-го червня ц. р., було подано, що в четвер 11-го червня ц. р. під час похоронних відправ у церкві св. Юра співав хор ім. Митрополита Шептицького, коли на ділі на Заупокійній Святій Літургії співав парохіяльний церковний хор під диригентурою Івана Хомина.

Також на тризні у шкільній авдиторії перше слово виголосив радник Богдан Ластовецький, який закликав мирян до здійснення написаного заповіту о. д-ра В. Гавліча в справі моральної і матеріяльної допомоги для виховання українських місіонарів і остаточного вивінування нової церкви св. Юра. — Ред.

„ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ" — У ВУДБРИДЖІ

Вудбридж, Н. Й. — 34-ий Конвенційний Комітет Української Православної Ліги в п'ятницю, 17-го липня ц. р., в год. 7-ій вечора, тут у Вудбридж неповний середній школі, спонзорує виставу — „Ой не ходи Грицю". Вголовній ролі — бас-баритон, співак Метрополітальної опери в Ню Йорку Андрій Добрянський.

Квитки в ціні — 7 доларів для дорослих, 3 долари 50 центів для дітей, можна замовляти, написавши на адресу: St. Demetrius Ukrainian Orthodox Curch, 637 Roosevelt Ave, Carteret N. J., або можна телефонувати на число: (201) 541-1530.

ВІДІЙШЛИ ВІД НАС

ЕВА САҐАН, членка УНС Відд. 305 в Мaгоней Сіті, Па., померла 25-го травня 1981 р. на 77-му р. життя. Нар. 1904 р. в Люцерн, Ко.; членкою УНС стала у 1939 р. Залишила у смутку дочку Долорес і сина Івана. Похорон відбувся 28-го травня 1981 р. на цвинтарі у Магоней Сіті.

Вічна Їй Пам'ять!
Маргарета Гентош, секр.

ІЛЬКО ВІЛЬШАНЕЦЬКИЙ, член УНС Відд. 291 ім. Т. Шевченка у Клівленді, Ог., помер 16-го квітня 1981 р. на 73 р. життя. Нар. 1908 р. в Корчівка, Україна; членом УНС став у 1971 р. Залишив у смутку дружину Стефанію, сина Романа, невістку Галю і внучку Олену. Похорон відбувся у понеділок 20-го квітня на цвинтарі свв. Петра і Павла в Клівленді, Ог.

Вічна Йому Пам'ять!
Віра Напора, секр.

СТЕПАН ЧУБАТИЙ, член УНС Відд. 155 Запорозька Січ в Перт Амбой, помер 18-го квітня1981 р. на 64-му р. життя. Нар. 1916 р. в Ню Джерзі; членом УНС став у 1959 р. Залишив у смутку дружину Анну та сина Стефана. Похорон відбувся 21-го квітня 1981 р. на укр. кат. цвинтарі в Говловн.

Вічна Йому Пам'ять!
Меланія Лоренс, секр.

АННА ВРУБЛЕВСЬКА, членка УНС Відд.158 ім. Богдана Хмельницького в Бруклині, померла на 78-му р. життя. Нар. 1903 р. у Львові, Зах. Україна; членкою УНС стала у 1956 р. Залишила у смутку чоловіка Івана, сина Зенона, синову Іванну і двоє внуків у Львові. Похорон відбувся 26-го травня 1981 р. на цвинтарі св. Духа у Гемптонбургу, Н.Й.

Вічна Їй Пам'ять!
Управа

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЕДІЛЯ, 12-го ЛИПНЯ 1981 р.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Місячні збори С-ва Пресв. Богородиці 36-Відд., о год. 1-ій по пол. у кафетерії св. Йосафата при 940 Рідж Ровд у Рочестері. Просяться всіх членок взяти участь у зборах та вирівняти належні вкладки. — Стелла Гошовська, Марія Ковальчук, Параска Демянів.

ЦІНИ ОГОЛОШЕНЬ В ЩОДЕННИКУ „СВОБОДА"

1 ІНЧ ЧЕРЕЗ ОДНУ ШПАЛЬТУ за академії, посмертні згадки, розшуки, подяки $3.00
1 ІНЧ ЧЕРЕЗ ОДНУ ШПАЛЬТУ за приватні концерти, бизнесові оголошення, (забави, фестини, пікніки, бенкети, банки, продаж доміи і т. д.) 5.00
ОГОЛОШЕННЯ НА 8 ШПАЛЬТ, без огляду на їх зміст по 5.00 доларів за кожний інч.

Якщо до оголошення включається знімку — контуватиме додатково:
Фоторепродукція на одну шпальту $ 6.75
Фоторепродукція на дві шпальти 8.50
Фоторепродукція на три шпальти 10.00

ОГОЛОШЕННЯ НА ЧЕРГОВЕ ЧИСЛО (2 ДНІ ПЕРЕД ПОЯВОЮ) ПРИЙМАЄТЬСЯ ТІЛЬКИ ДО 10-ої ГОДИНИ ДНЯ.

ЦІНИ ОГОЛОШЕНЬ В АНГЛОМОВНОМУ ТИЖНЕВИКУ (недільне видання) Ukrainian Weekly
1 ІНЧ ЧЕРЕЗ ОДНУ ШПАЛЬТУ за академії, посмертні згадки, розшуки, подяки $ 5.00
1 ІНЧ ЧЕРЕЗ ОДНУ ШПАЛЬТУ за приватні концерти, бизнесові оголошення, (забави, фестини, пікніки, бенкети, банки, продаж доміи і т. д.) 7.00

Оголошення на чергове, недільне видання приймається до ПОНЕДІЛКА, ТІЛЬКИ до 12-ої ГОДИНИ ДНЯ.

ПОВІДОМЛЯЄТЬСЯ всі організації, установи і поодинокі особи, які довіряють за оголошення, що адміністрація буде змушена відкинути чергове оголошення, ДОКИ НЕ БУДУТЬ ВИРІВНЯНІ ПОПЕРЕДНІ РАХУНКИ.
Рівночасно з оголошенням, проситься надсилати НАЛЕЖНУ СУМУ.

ТЕЛЕФОНІЧНО ОГОЛОШЕННЯ ПРИЙМАЄТЬСЯ ЛИШЕ У НАГЛИХ ВИПАДКАХ.

Шукаєте за другим прибутком?
Станьте ОРГАНІЗАТОРОМ УНСоюзу
НА ПОВНИЙ ЧАС, АБО НА КІЛЬКА ГОДИН.
Можете починати свою кар'єру, організуючи свою родину і приятелів.
За інформаціями пишіть до:
UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION
30 Montgomery St. • Jersey City, N.J. 07302
Atten: Organizing Dept.
або телефонуйте: (201) 451-2200 (Collect)
або (212) 227-5250